

ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΚΟΙΝΟΤΗΤΩΝ

Βρυξέλλες, 08.03.2000
COM(2000) 123 τελικό

ΕΚΘΕΣΗ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΣΤΟ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ,

ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΚΑΙ ΣΤΗΝ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΤΩΝ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΩΝ

**Η ισότητα των ευκαιριών γυναικών και ανδρών στην Ευρωπαϊκή Ένωση
– 1999 –**

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΠΕΡΙΛΗΨΗ.....	3
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ.....	14
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΟΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΗΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ	21
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΠΕΡΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ	26
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΝΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ.....	29

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το 1999, με την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ την 1η Μαΐου 1999, εντάθηκαν οι πρωτοβουλίες για την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών. Η αρχή της ισότητας κατοχυρώνεται πλέον στο άρθρο 2, στο οποίο αναφέρονται οι στόχοι της Ένωσης. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα έχει αναλάβει νέα καθήκοντα, νομοθετικές εξουσίες, αρμοδιότητες και δυνατότητες ανάληψης ενεργειών στον τομέα των ίσων ευκαιριών.

Η παρούσα τέταρτη έκθεση για την ισότητα των ευκαιριών γυναικών και ανδρών στην Ευρωπαϊκή Κοινότητα παρέχει μια επισκόπηση των κύριων εξελίξεων και επιτευγμάτων που σημειώθηκαν κατά τη διάρκεια του 1999 στον τομέα της ισότητας των φύλων σε ευρωπαϊκό¹ και εθνικό επίπεδο και σκιαγραφεί τις προοπτικές για το έτος 2000.

Ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων και ειδικές ενέργειες – Ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση

Κατά τη διάρκεια του 1999 συνεχίστηκε η στρατηγική της Κοινότητας που προβλέπει το συνδυασμό της ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Ένωσης με την εφαρμογή συγκεκριμένων δράσεων υπέρ των γυναικών.

Η έκθεση εντοπίζει τους κύριους τομείς της πολιτικής στους οποίους σημειώθηκε πρόοδος κατά τη διάρκεια του 1999, όπως οι διαρθρωτικές πολιτικές, η έρευνα, η εκπαίδευση, η ανάπτυξη της συνεργασίας, η καταπολέμηση της βίας και η πολιτική απασχόλησης.

Όπως επιβεβαιώνεται και στην ετήσια έκθεση του 1998, η ευρωπαϊκή στρατηγική απασχόλησης αποτελεί ένα ιδιαίτερα ορθό παράδειγμα για τη θετική επίδραση που μπορεί να έχει η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων σε μια ευρέως συντονισμένη οικονομική διαδικασία.

Κατά τη σύνταξη των εθνικών σχεδίων δράσης για το έτος 1999 από τα κράτη μέλη, το θέμα της ισότητας προβλήθηκε κατά δυναμικότερο τρόπο σε σχέση με το προηγούμενο έτος, όμως παρά την πρόοδο που επιτεύχθηκε όσον αφορά την προώθηση της ισότητας των φύλων πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά σε συγκεκριμένους τομείς. Το επόμενο έτος πρέπει να ενισχυθούν οι προσπάθειες προς την κατεύθυνση αυτή. Οι γυναίκες αμείβονται λιγότερο από τους άνδρες. Πρόσφατες στατιστικές της EUROSTAT από την έρευνα για τη διάρθρωση των εισοδημάτων δείχνουν ότι η διαφορά στις αμοιβές των φύλων παραμένει υψηλή και ότι οι αμοιβές των γυναικών είναι κατά μέσο όρο 28% χαμηλότερες από αυτές των ανδρών. Οι γυναίκες εξακολουθούν να πλήττονται περισσότερο και για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από την ανεργία, απ' ό,τι οι άνδρες. Επίσης, ο βαθμός ενσωμάτωσής τους στην αγορά εργασίας είναι μικρότερος. Οι νέοι κανονισμοί των διαρθρωτικών ταμείων και ιδιαίτερα για το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο έχουν σχεδιαστεί για να συμβάλλουν στη βελτίωση αυτής της κατάστασης.

Ισόρροπη συμμετοχή των φύλων στη λήψη αποφάσεων

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα ήταν ένας από τους πρωτοπόρους παράγοντες που επεδίωξαν την αλλαγή της θέσης των γυναικών στην κοινωνία, όχι μόνο με νομοθετικές πράξεις αλλά και με

¹ Στα πλαίσια της συνεργασίας που αναπτύσσεται βάσει της συμφωνίας για τον ΕΟΧ, όπου κρίνεται απαραίτητο προστίθενται κάποιες πληροφορίες για τη Νορβηγία, την Ισλανδία και το Λίχτενσταϊν.

την εφαρμογή μέτρων που προωθούσαν την πρακτική εφαρμογή της ισότητας. Βέβαια, ανισότητες εξακολουθούν να υπάρχουν, ιδιαίτερα όσον αφορά τη συμμετοχή των γυναικών στη λήψη αποφάσεων. Εάν δεν αυξηθεί η συμμετοχή των γυναικών από όλα τα επαγγέλματα στον τομέα αυτό, όπως δείχνει η παρούσα έκθεση, οι γυναίκες δεν θα μπορέσουν να ασκήσουν την απαιτούμενη επιρροή, έτσι ώστε οι πολιτικές και οι αποφάσεις να αντικατοπτρίζουν τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτιστικές αξίες της κοινωνίας ως συνόλου.

Η συμφωνία που επιτεύχθηκε στο Συμβούλιο για την ανάπτυξη ενός κοινού συστήματος μέτρησης της συμμετοχής των φύλων στη λήψη αποφάσεων αποτελεί ένα βήμα για την αποκατάσταση αυτής της ανισότητας.

Νομοθεσία για την ισότητα των φύλων

Η νέα συνθήκη του Άμστερνταμ και η συνεχής ανάπτυξη της ευρωπαϊκής νομολογίας παρέχουν στην Ευρωπαϊκή Ένωση ένα ευρύ νομικό πλαίσιο στον τομέα της ισότητας.

Όπως αναφέρεται στην έκθεση, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έχει εκδώσει ένα σημαντικό αριθμό αποφάσεων κατά τη διάρκεια του 1999, οι οποίες συμπληρώνουν τη νομοθετική εργασία προς όφελος των ίσων ευκαιριών. Το νομικό οικοδόμημα που εγγυάται την ισότητα γυναικών και ανδρών όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση βρίσκεται στο στάδιο της ολοκλήρωσής του, αν και χρειάζονται βελτιώσεις. Η προώθηση των ίσων ευκαιριών αποτελεί σήμερα υποχρέωση όλων των οργανισμών, σε όλα τα επίπεδα, και πρέπει να εφαρμοστεί.

Η διάσταση φύλου στις εξωτερικές σχέσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η κατάσταση των γυναικών σε πολλά μέρη του κόσμου δημιουργεί ανησυχίες. Στη διαδικασία διεύρυνσης καθώς και στις πολιτικές της για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη συνεργασία για την ανάπτυξη η Ευρωπαϊκή Ένωση, στα πλαίσια των εξωτερικών της σχέσεων, πρέπει να συμβάλλει στην προώθηση των ίσων ευκαιριών στις χώρες που η ισότητα των φύλων βρίσκεται ακόμη στο στάδιο της ανάπτυξης. Η Ευρωπαϊκή Ένωση υποστηρίζει τα υποψήφια προς ένταξη κράτη, στις προσπάθειες που καταβάλλουν για την προώθηση της ισότητας γυναικών και ανδρών. Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα, από κοινού με τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, συνέβαλε στην εφαρμογή της πλατφόρμας δράσης που εγκρίθηκε το 1995 και προέβη σε ενέργειες για την υποστήριξη της διαδικασίας επισκόπησης "Πεκίνο+5".

Το 2000 κλείνουν πέντε χρόνια από τη σύγκληση της παγκόσμιας διάσκεψης για τις γυναίκες που διοργάνωσε ο ΟΗΕ στο Πεκίνο, στην τελική δε επισκόπηση που θα γίνει τον Ιούνιο του 2000 στη Νέα Υόρκη, στα πλαίσια της ειδικής συνόδου της γενικής συνέλευσης του ΟΗΕ, θα εκτιμηθεί πλήρως και με κριτικό πνεύμα η συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Μελλοντικές ενέργειες για την ισότητα των ευκαιριών

Το 2000 θα αποτελέσει έτος ενίσχυσης της κοινοτικής πολιτικής για την ισότητα των φύλων. Η Επιτροπή θα προτείνει ένα "πακέτο για την ισότητα", πριν από το καλοκαίρι του 2000, το οποίο θα περιλαμβάνει πολλές πρωτοβουλίες: ένα νέο πρόγραμμα πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (2001-2005), μια πρόταση νέας οδηγίας καθώς και μια απόφαση της Επιτροπής για την πιο εξισορροπημένη σύνθεση των επιτροπών και των ομάδων εμπειρογνομόνων της Ευρωπαϊκής Επιτροπής.

Το πρόγραμμα θα είναι πιο εκτενές απ' ό,τι τα προηγούμενα και θα καλύπτει όλες τις κοινοτικές πολιτικές, σε μια προσπάθεια επίτευξης της ισότητας των φύλων, θέσπισης σαφών κριτηρίων αξιολόγησης, παρακολούθησης και συγκριτικής αξιολόγησης.

Η έντονη πολιτική υποστήριξη εκ μέρους του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου αλλά και οι δυνατότητες που προσφέρει η νέα συνθήκη και κυρίως τα άρθρα 141 και 3 (mainstreaming) παρέχουν τη βάση για τη νέα προσέγγιση της Επιτροπής.

Η νέα οδηγία θα τροποποιεί την οδηγία 76/207/ΕΟΚ περί της εφαρμογής της αρχής της ίσης μεταχείρισης ανδρών και γυναικών, όσον αφορά την πρόσβαση στην απασχόληση, την επαγγελματική εκπαίδευση, την επαγγελματική εξέλιξη και τις συνθήκες εργασίας, με τη συμπερίληψη νέων διατάξεων για σημαντικά θέματα, όπως τη σεξουαλική παρενόχληση στο χώρο εργασίας, και τη διευκρίνιση ορισμένων υφιστάμενων διατάξεων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Η ΕΝΣΩΜΑΤΩΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΕΝΕΡΓΕΙΕΣ

Η κοινοτική στρατηγική που συνδυάζει την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων σε όλες τις πολιτικές και τα προγράμματα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας με συγκεκριμένες δράσεις υπέρ των γυναικών, όπως εκφράζεται στη συνθήκη του Άμστερνταμ, συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια του 1999.

Αμέσως ύστερα από τον ορισμό της νέας Επιτροπής, το φθινόπωρο του 1999, ο Πρόεδρος Πρόντι δημιούργησε μια νέα ομάδα Επιτρόπων για τις ίσες ευκαιρίες, η οποία αποτελείται από τέσσερις Επιτρόπους ως μόνιμα μέλη αλλά είναι ανοιχτή στη συμμετοχή και άλλων Επιτρόπων. Η ομάδα αυτή, στην οποία χρέη προέδρου ασκεί ο Πρόεδρος της Επιτροπής και χρέη αντιπροέδρου εκτελεί η Επίτροπος Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων κ. Άννα Διαμαντοπούλου, έχει ως στόχο το συντονισμό των ενεργειών της Επιτροπής στον τομέα των ίσων ευκαιριών, τόσο εντός όσο και εκτός της Επιτροπής. Η πρακτική εφαρμογή της στρατηγικής για την ενσωμάτωση της διάστασης της ισότητας των φύλων σε όλους τους σχετικούς τομείς κοινοτικής δράσης εξακολουθεί να προϋποθέτει τη διύπηρεσιακή συνεργασία, την ανάπτυξη κατάλληλων μηχανισμών και μεθόδων και την παρακολούθηση σε ορισμένες υπηρεσίες της Επιτροπής που καλύπτουν διαφόρους τομείς πολιτικής.

Κατά τη διάρκεια του 1999 εντοπίστηκαν κύριοι τομείς πολιτικής, στους οποίους σημειώθηκε πρόοδος, όπως: η πολιτική απασχόλησης, η εκπαίδευση, η έρευνα, τα διαρθρωτικά ταμεία και η καταπολέμηση της βίας. Άλλες κοινοτικές πολιτικές παρέμειναν σχεδόν αμετάβλητες ή προόδευαν με αργότερο ρυθμό. Ο αντίκτυπος της ισότητας των φύλων στις μεταφορές και το περιβάλλον εντοπίστηκαν ως τομείς ανάληψης νέων πρωτοβουλιών που θα αφορούν τη διάσταση των φύλων.

Η Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή έχει προβεί σε ενέργειες για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων στις εργασίες της.² Η Επιτροπή Περιφερειών υποστηρίζει την έμφαση που προσδίδει η Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων και προβλέπει τη συμπερίληψη της διάστασης της ισότητας των ευκαιριών στις γνωμοδοτήσεις της. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο έκρινε ότι η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων είναι τόσο σημαντική που διοργάνωσε μια δημόσια ακρόαση για το θέμα αυτό.³

Σχεδιασμός των ενεργειών της Επιτροπής που θα αφορούν το φύλο, για την περίοδο μετά το 2000

Απαιτείται η επένδυση σημαντικών πόρων, από πλευράς χρόνου, προσωπικού και εμπειρογνωμοσύνης για την εξάλειψη των εμποδίων και την ανάπτυξη της διάστασης των φύλων σε όλους τους τομείς και τις δραστηριότητες. Υπάρχει έντονη πολιτική υποστήριξη για την ανάπτυξη ενός νέου κοινοτικού προγράμματος για την ισότητα των φύλων, μετά τη λήξη του υπάρχοντος μεσοπρόθεσμου προγράμματος κοινοτικής δράσης για την ισότητα των ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών (1996-2000). Η θέσπιση ενός παρόμοιου προγράμματος υποστηρίζεται σε ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου⁴ και στα

² ΟΚΕ 286/99 της 22-23.10.1999.

³ Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, Επιτροπή για τα δικαιώματα των γυναικών, δημόσιες ακροάσεις για την ενσωμάτωση της ισότητας των ευκαιριών, 20.4.1999.

⁴ Ψήφισμα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου της 4.5.1999, βάσει του εγγράφου αριθ. Α4-0194/99 - τελική έκδοση.

συμπεράσματα της συνόδου του Συμβουλίου των Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Θεμάτων τον Οκτώβριο. Το πρόγραμμα αυτό μπορεί να συντονίσει τις ειδικές και γενικές πολιτικές ισότητας σε ένα ενιαίο πλαίσιο. Από την άσκηση βίας κατά των γυναικών στο σπίτι έως τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών σε τρίτες χώρες, ο καλύτερος συντονισμός των ενεργειών με στόχο την ισότητα θα αυξήσει την προβολή και τον αντίκτυπό τους και θα διευκολύνει την παρακολούθηση της προόδου που επιτυγχάνεται όσον αφορά την ισότητα των φύλων.

Ανάπτυξη μηχανισμών στα κράτη μέλη για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων

Ανάπτυξη στα κράτη μέλη ενεργειών και εκδηλώσεων για την υλοποίηση της διττής προσέγγισης, δηλαδή αφενός μεν την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων και αφετέρου την ανάληψη θετικής δράσης, με την αξιοποίηση διαφόρων μηχανισμών. Οι στρατηγικές που εφαρμόζονται περιλαμβάνουν γενικά σχέδια (Πορτογαλία, Σουηδία), πολιτικές στρατηγικής σημασίας (Κάτω Χώρες), την κάλυψη νέων τομέων (Αυστρία, ΗΒ) και επισκόπηση της νομοθεσίας (Ελλάδα). Στην Ιταλία και την Ελλάδα, η ανάπτυξη επιχειρηματικού πνεύματος στις γυναίκες αποτελεί σημαντικό μέρος βιομηχανικών προγραμμάτων.

Η υποεκπροσώπηση των γυναικών στη λήψη αποφάσεων στη Γαλλία αντιμετωπίστηκε νομοθετικά, με τη θέσπιση στις 8 Ιουλίου 1999 μιας νέας νομοθετικής ρύθμισης στόχος της οποίας είναι η επίτευξη της ισότητας γυναικών και ανδρών στην πολιτική ζωή. Η πρόσφατα εκλεγμένη κυβέρνηση της Φινλανδίας έχει αναγορεύσει την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων ως έναν από τους στόχους της όσον αφορά την ισότητα.⁵ Στο ΗΒ (Βόρειο Ιρλανδία) οι φορείς που ασχολούνταν με θέματα φύλου, φυλετικής καταγωγής, αναπηρίας και δίκαιης απασχόλησης ανεξάρτητα από τις θρησκευτικές πεποιθήσεις αντικαταστάθηκαν από την επιτροπή ισότητας. Μια παρόμοια σε γενικές γραμμές επιτροπή ισότητας δημιουργήθηκε και στην Ιρλανδία, για την εξάλειψη των διακρίσεων για έντεκα λόγους, συμπεριλαμβανομένου του φύλου.

Η ισότητα των ευκαιριών στα πλαίσια των διαρθρωτικών ταμείων και οι νέες κοινοτικές πρωτοβουλίες

Οι διαρθρωτικές πολιτικές συνιστούν τον κύριο κοινοτικό μηχανισμό για την προώθηση της συνοχής, τη βελτίωση της απασχόλησης και την ενσωμάτωση καθώς επίσης και την επίτευξη μιας βιώσιμης ανάπτυξης. Κατά την περίοδο 2000-2006 θα διοχετευθούν στα νέα διαρθρωτικά ταμεία περίπου 195 δισ. ευρώ. Κατ' αυτόν τον τρόπο θα αυξηθεί η δυνατότητα των διαρθρωτικών ταμείων να προωθήσουν την ισότητα των ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών.

Ο γενικός κανονισμός των διαρθρωτικών ταμείων (2000-2006) που εγκρίθηκε από το Κοινοβούλιο⁶ και εκδόθηκε επίσημα από το Συμβούλιο,⁷ ορίζει ως υποχρέωση την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων. Στον κανονισμό αναφέρεται ότι *"στο πλαίσιο της δράσης της για την ενίσχυση της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής μέσω των διαρθρωτικών ταμείων, η Κοινότητα επιδιώκει επίσης να προαγάγει (...) την ισότητα μεταξύ ανδρών και γυναικών"*. Αναφέρεται επίσης ότι τα διαρθρωτικά ταμεία πρέπει να *"συμβάλουν στην εξάλειψη των ανισοτήτων και την προώθηση των ίσων ευκαιριών μεταξύ ανδρών και*

⁵ Η Φινλανδία προσέδωσε επίσης ιδιαίτερη προτεραιότητα στο κρίσιμο θέμα της άσκησης βίας κατά γυναικών.

⁶ Απόφαση του Κοινοβουλίου, 6959/1/99 αναθ. 1, C4-0215/99.

⁷ Κανονισμός ΕΚ αριθ. 1260/1999 της 21.6.1999. ΕΕ L 161 της 26.6.1999.

γυναικών". Από τα 56 άρθρα του γενικού κανονισμού, τα δέκα αφορούν το θέμα των ίσων ευκαιριών, το οποίο είναι πλέον οριζόντιου χαρακτήρα και ενσωματώνεται σε όλα τα προγράμματα και τις ενέργειες.

Για την επόμενη περίοδο, η εκ των προτέρων αξιολόγηση των εθνικών σχεδίων θα περιλαμβάνει και την αξιολόγηση της ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων (άρθρο 41 του κανονισμού). Όπου η φύση της παρέμβασης το επιτρέπει, οι δείκτες πρέπει να αναλύονται κατά φύλο (άρθρο 36). Στα πλαίσια των επιτροπών παρακολούθησης (άρθρο 35), *"οι εταίροι προωθούν την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών"*. Κατά τον ορισμό των εταίρων σε εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, τα κράτη μέλη *"λαμβάνουν υπόψη τους την ανάγκη προώθησης της ισότητας μεταξύ ανδρών και γυναικών"* (άρθρο 8). Οι ίδιες διατάξεις έχουν μεταφερθεί και στους κανονισμούς επιμέρους ταμείων - στον κανονισμό του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου (ΕΚΤ), όπου ο *"άνθρωπος"* βρίσκεται στο επίκεντρο, αλλά και στους κανονισμούς των ταμείων γεωργίας, αλιείας και περιφερειακής ανάπτυξης.

Το νέο ΕΚΤ έχει εναρμονιστεί με τους τέσσερις άξονες των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση. Οι στόχοι του ΕΚΤ καλύπτουν πέντε κύριους τομείς πολιτικής, συμπεριλαμβανομένων των ίσων ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών ως μέσον για την επίτευξη της ισότητας. Το ΕΤΠΑ⁸ θα υποστηρίξει *"την ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών"*. Το ΕΓΤΠΕ⁹ θα υποστηρίξει ενέργειες ανάπτυξης της υπαίθρου που θα αφορούν την *"εξάλειψη ανισοτήτων και την προώθηση των ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες, παρέχοντας υποστήριξη σε σχέδια που καταρτίζονται και υλοποιούνται από γυναίκες"*. Μια νέα διάταξη στο ΧΜΚΑ¹⁰ προβλέπει την προαγωγή της ισότητας ευκαιριών στην απασχόληση μεταξύ γυναικών και ανδρών που εργάζονται στον τομέα της αλιείας.

Το νέο στοιχείο δεν είναι η αναγνώριση της ισότητας αλλά η ενισχυμένη θέση της στο αναδιαμορφωμένο νομικό πλαίσιο των διαρθρωτικών ταμείων για την επόμενη επταετή περίοδο. Αναμένεται ότι οι νέες διατάξεις για την παρακολούθηση και την αξιολόγηση θα έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην περαιτέρω προώθηση της ισότητας ευκαιριών γυναικών και ανδρών. Το σκέλος *"Νέες Ευκαιρίες για τις γυναίκες"* (NOW) της πρωτοβουλίας για την απασχόληση αποτέλεσε κατά τα τελευταία δέκα χρόνια σημαντική πηγή ορθής πρακτικής σε θέματα ισότητας, η εμπειρία δε που έχει συλλεχθεί πρέπει να αξιοποιηθεί στις προσπάθειες ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων. Έχει συμπεριληφθεί η διάσταση της ισότητας σε όλες τις προτάσεις για κοινοτικές πρωτοβουλίες όπως: προτάθηκαν από την Επιτροπή στα τέλη του 1999, για την περίοδο 2000-2006.

Η κοινοτική πρωτοβουλία EQUAL¹¹ που βασίζεται στις εμπειρίες από την εφαρμογή των πρωτοβουλιών Employment και Adapt και διαθέτει έναν προϋπολογισμό ύψους 2,847 δισ. ευρώ, έχει ως στόχο ιδιαίτερα την καταπολέμηση κάθε μορφής διακρίσεων στην αγορά εργασίας, λόγω φύλου, φυλετικής ή εθνικής προέλευσης, θρησκευματος ή πεποιθήσεων, αναπηρίας ή σεξουαλικών προτιμήσεων. Ιδιαίτερα, όσον αφορά την ισότητα των φύλων, η ανάπτυξη νέων μορφών οργάνωσης της εργασίας για το συμβίβασμό οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής και η γεφύρωση του κενού μεταξύ των φύλων και η υποστήριξη του μοιράσματος της θέσης εργασίας: ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων και ανάληψη συγκεκριμένων ενεργειών ευρίσκονται μεταξύ των κεντρικών προτεραιοτήτων.

⁸ Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης.

⁹ Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού & Εγγυήσεων.

¹⁰ Χρηματοδοτικό μέσο καθοδήγησης για την αλιεία.

¹¹ COM (1999) 476 τελ. της 13.10.1999

Η πρωτοβουλία LEADER¹² θεωρεί τους νέους, άνδρες και γυναίκες, μοχλούς για την ανάπτυξη αγροτικών περιοχών. Η Επιτροπή, στην πρότασή της, αναφέρει ότι προτίθεται να υποστηρίξει στρατηγικές προτεραιότητας που θα αποσκοπούν στη βελτίωση των θέσεων εργασίας ή/και ενέργειες που θα απευθύνονται σε αυτές τις ομάδες στόχο. Η χαμηλή αμοιβή και η άνιση αμοιβή μεταξύ γυναικών και ανδρών επιδεινώνουν τις συνθήκες διαβίωσης για τις γυναίκες στη γεωργία.

Στην πρότασή της για την πρωτοβουλία INTERREG,¹³ η Επιτροπή αναφέρει ότι στον προγραμματισμό πρέπει να συνεκτιμηθούν οι γενικές κατευθύνσεις των διαρθρωτικών ταμείων και να επιδιωχθεί η προώθηση των ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες. Όσον αφορά την πρωτοβουλία URBAN,¹⁴ η Επιτροπή αναφέρει ότι οι στρατηγικές που αναπτύσσονται πρέπει να σέβονται την αρχή των ίσων ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες.

Πολιτικές για την έρευνα και την εκπαίδευση - προς την ισότητα των φύλων

Έρευνα

Το νέο πέμπτο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα υιοθετεί την προσέγγιση όσον αφορά την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων όπως εμφανίζεται στην Ανακοίνωση «Γυναίκες και Επιστήμη» που εξέδωσε η Επιτροπή το Φεβρουάριο¹⁵. Στην ανακοίνωση αυτή, η Επιτροπή παρουσιάζει ένα σχέδιο δράσης με δύο στόχους: ανάπτυξη διαλόγου πολιτικής μεταξύ κρατών μελών σχετικά με τα μέτρα που εφαρμόζονται για την προώθηση των γυναικών στις επιστήμες και την ανάπτυξη ενός συστήματος παρακολούθησης «gender watch» στο πλαίσιο του ίδιου του πέμπτου προγράμματος πλαισίου, με τρεις προοπτικές, έρευνα από, για και σχετικά με τις γυναίκες. Ένα από τα συγκεκριμένα μέτρα που ανήγγειλε η Επιτροπή είναι η καθιέρωση ενός στόχου συμμετοχής των γυναικών κατά 40% στις διάφορες συνελεύσεις και τα πάνελ που επικουρούν την Επιτροπή στην εφαρμογή του πέμπτου προγράμματος πλαισίου. Θα διεξαχθούν μελέτες για τον αντίκτυπο σε θέματα φύλου καθ' όλη τη διάρκεια του πέμπτου προγράμματος πλαισίου με σκοπό να εξετασθεί εάν ελήφθησαν υπόψη οι ιδιαιτερότητες των φύλων χρονοδιάγραμμα της έρευνας. Στην «κοινωνικο-οικονομική δράση κλειδί», η διάσταση του φύλου λαμβάνεται επίσης υπόψη όπου αυτό είναι απαραίτητο. Το Συμβούλιο εξέδωσε ψήφισμα σχετικά με το θέμα «γυναίκες και επιστήμες»¹⁶ το Μάιο του 1999. Το ψήφισμα αυτό υποστηρίζει την προσέγγιση που πρότεινε η Επιτροπή και ενισχύει την ανάγκη ταυτόχρονης κινητοποίησης σε επίπεδο κρατών μελών και Ευρωπαϊκής Ένωσης. Μια ομάδα εκπροσώπων «γυναίκες και επιστήμες» των κρατών μελών και των κρατών που συμμετέχουν στην εφαρμογή του πέμπτου προγράμματος πλαισίου συστάθηκε με πρωτοβουλία της Επιτροπής για τη διεξαγωγή του διαλόγου πολιτικής και την κινητοποίηση σε όλα τα επίπεδα.

Εκπαίδευση, κατάρτιση και νεολαία

Η δεύτερη φάση του προγράμματος Leonardo da Vinci (2000-2006) για την επαγγελματική κατάρτιση καθιερώνει ότι κατά την εφαρμογή των γενικών στόχων του προγράμματος πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις προτάσεις που αποσκοπούν να διευκολύνουν την πρόσβαση

¹² COM(1999) 475 τελ. της 13.10.1999.

¹³ COM(1999) 479 τελ. της 13.10.1999.

¹⁴ COM(1999) 477 τελ. της 13.10.1999.

¹⁵ COM(1999) 76 τελ. της 17.2.1999

¹⁶ Ψήφισμα του Συμβουλίου της 20 Μαΐου 1999 «γυναίκες και επιστήμες», ΕΕ C 201 της 16.7.1999-πέμπτο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα (1998-2000, ΕΕ L 26 της 1.2.1999)

στην κατάρτιση για τα πλέον μειονεκτούντα άτομα στην αγορά εργασίας, συμπεριλαμβανομένων με ειδικές ανάγκες, και στην ισότητα ευκαιριών για γυναίκες και άνδρες, με στόχο την καταπολέμηση των διακρίσεων στην κατάρτιση¹⁷. Το δεύτερο πρόγραμμα κοινοτικής δράσης για την εκπαίδευση ΣΩΚΡΑΤΗΣ (2000-2006) ενσωματώνει την προαγωγή της ισότητας ευκαιριών γυναικών και ανδρών και κοριτσιών και αγοριών στο στόχο του για την ενίσχυση του ευρωπαϊκού στοιχείου της διά βίου μάθησης¹⁸. Η διάσταση του φύλου είναι ένα από τα κριτήρια επιλογής των δραστηριοτήτων του προγράμματος και πρέπει να συμπεριλαμβάνεται κατά την υποβολή εκθέσεων αποτελεσμάτων και αξιολόγησης. Η πρόταση της Επιτροπής για το νέο πρόγραμμα YOUTH, που περιλαμβάνει ανταλλαγές νέων, πρωτοβουλίες νέων και εθελοντική υπηρεσία περιλαμβάνει επίσης την προώθηση της ισότητας ευκαιριών μεταξύ των στόχων του¹⁹.

Η προώθηση των ίσων ευκαιριών στα μέσα της κοινωνίας των πληροφοριών περιέχεται σε ψήφισμα προς τις κυβερνήσεις των κρατών μελών, όσον αφορά τις ενέργειες που εφαρμόζουν για την εκπαίδευση και την κατάρτιση.²⁰

Οι προτάσεις της Επιτροπής για ένα πρόγραμμα MEDIA Plus (2001-2005) προς ενθάρρυνση της ανάπτυξης της ευρωπαϊκής βιομηχανίας οπτικοακουστικών μέσων θα εξασφαλίζουν να λαμβάνεται υπόψη η ισότητα ευκαιριών κατά την εφαρμογή του προγράμματος²¹.

Στην έκθεση που παρουσίασε στο Ελσίνκι σχετικά με τον αθλητισμό²², η Επιτροπή υπενθύμισε τις σημαντικές αξίες, ιδιαίτερα την ισότητα ευκαιριών, που έχουν σχέση με τις δραστηριότητες της σωματικής αγωγής και του αθλητισμού. Ομοίως τα συμπεράσματα της συνεδρίασης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τον αθλητισμό το Μάιο του 1999 κάλεσαν του συμμετέχοντες να αναγνωρίσουν ότι όλες οι πτυχές του αθλητισμού πρέπει να διαπνέονται από την ισότητα ευκαιριών. Στην μελέτη του Σεπτεμβρίου 1999 με θέμα «αθλητισμός και απασχόληση στην Ευρώπη»²³, δόθηκε ιδιαίτερη σημασία στη διάσταση του φύλου.

Η ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην ανάπτυξη πολιτικών συνεργασίας

Από την έκδοση του κανονισμού του Συμβουλίου για την ένταξη των θεμάτων που αφορούν το φύλο στη συνεργασία για την ανάπτυξη²⁴ και μετά, σημειώνεται σταθερή πρόοδος όσον αφορά την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων σε αυτήν την πολιτική, ιδιαίτερα πρόσφατα, με την επιβεβαίωση της σπουδαιότητας αυτού του θέματος από το Συμβούλιο, στα πλαίσια της επισκόπησης των μηχανισμών και των προγραμμάτων ανάπτυξης²⁵. Το 1999 άρχισε η διαδικασία ενημέρωσης των σχεδίων για την προώθηση της ισότητας των φύλων 13 χωρών, που είχαν αναπτυχθεί το 1995. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή μαζί με τα κράτη μέλη συζήτησαν σχετικά με το σχήμα των από κοινού εκθέσεων όσον αφορά την πρόοδο της εφαρμογής του ψηφίσματος του Συμβουλίου του Δεκεμβρίου 1995 σχετικά με την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου στην συνεργασία για την ανάπτυξη. Ένα σχέδιο δράσης για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου ετοιμάστηκε το 1999 και θα τύχει

¹⁷ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 26.4.1999. ΕΕ L 146 της 11.6.1999.

¹⁸ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 24.1.2000. ΕΕ L 28 της 3.2.2000.

¹⁹ Κοινή θέση του Συμβουλίου αριθ. 22/1999 της 28ης Ιουνίου 1999 - ΕΕ C 210 της 22.7.1999.

²⁰ Συμβούλιο Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Θεμάτων, ψήφισμα της 29.11.1999.

²¹ COM (1999) 658 τελ. της 14.12.1999.

²² COM (1999) 644 της 10.12.1999.

²³ Μελέτη του ευρωπαϊκού δικτύου επιστημονικών ιδρυμάτων αθλητισμού για την Ευρωπαϊκή Επιτροπή - Ευρωπαϊκό παρατηρητήριο για την απασχόληση στον αθλητισμό.

²⁴ ΕΕ L 354 της 30.12.1998.

²⁵ Συνεδρίαση του Συμβουλίου Υπουργών Ανάπτυξης, Βρυξέλλες 21.5.1999.

περαιτέρω επεξεργασίας κατά τις αρχές του 2000. Μια ειδική γραμμή του προϋπολογισμού για την ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου χρησιμοποιήθηκε για την προώθηση σχεδίων υποστήριξης στη Μεσόγειο, τη Λατινική Αμερική και τις Χώρες ΑΚΕ. Επιπλέον μια σύμβαση πλαίσιο για τις χώρες ΑΚΕ κατέστησε δυνατή την τεχνική βοήθεια, την κατάρτιση σε θέματα φύλου και την αξιολόγηση των εργασιών στα πλαίσια παλαιών και σημερινών σχεδίων. Όσον αφορά την ένταξη της διάστασης του φύλου στη συνεργασία για την ανάπτυξη.

Η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων συμπεριλήφθηκε στις κατευθυντήριες γραμμές στρατηγικής σημασίας της Υπηρεσίας Ανθρωπιστικής Βοήθειας της Ευρωπαϊκής Κοινότητας για το 1999, στα πλαίσια παροχής ανθρωπιστικής βοήθειας. Τον Ιανουάριο του 1999 διοργανώθηκε ένα φόρουμ ανταλλαγής απόψεων ανάμεσα στην Επιτροπή, ΜΚΟ, ακαδημαϊκούς και ερευνητές στον τομέα των δικαιωμάτων των φύλων και του ανθρώπου, σχετικά με προγράμματα υγείας και πολιτικές που αφορούν την αναπαραγωγή.²⁶

Τέλος, η προετοιμασία επισκόπησης των εξελίξεων των τελευταίων πέντε ετών από τη θέσπιση της πλατφόρμας δράσης και της διακήρυξης του Πεκίνου στην τέταρτη παγκόσμια διάσκεψη του ΟΗΕ για τις γυναίκες το 1995, σε συνδυασμό με τις προετοιμασίες για την ειδική σύνοδο των Ηνωμένων Εθνών για την επισκόπηση των αποτελεσμάτων της παγκόσμιας συνάντησης κορυφής που έγινε το 1995, παρείχε στα κράτη μέλη και στην Επιτροπή την ευκαιρία ενός γενικού απολογισμού όσων είχαν επιτευχθεί στον τομέα της ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων σε όλες τις κύριες πολιτικές και ενέργειες.

Γυναίκες και βία - έτος ευαισθητοποίησης

Η ανάπτυξη και η προώθηση ενεργειών που θα απευθύνονται ειδικά στις γυναίκες, παράλληλα με τις ενέργειες για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων, αποτελούν αναπόσπαστο μέρος της διττής προσέγγισης όσον αφορά την ισότητα των φύλων. Οι πολιτικές, τα προγράμματα και οι νομικές πράξεις για την καταπολέμηση της βίας κατά των γυναικών αντικατοπτρίζουν αυτήν τη συνδυασμένη στρατηγική.

Στα πλαίσια της καταπολέμησης της βίας κατά των γυναικών, σε όλες τις μορφές της, έχει επιτευχθεί η εφαρμογή ενός ευρέος φάσματος ενεργειών, μέτρων, νομικών πράξεων και εκστρατειών ενημέρωσης σε διάφορους τομείς, σε όλα τα κράτη μέλη, υπουργεία και διευθύνσεις.

Η πρόταση της Επιτροπής για οδηγία του Συμβουλίου σχετικά με το δικαίωμα της οικογενειακής επανένωσης²⁷ αφιερώνει ιδιαίτερη προσοχή στην κατάσταση των γυναικών πολιτών τρίτων χωρών και που είναι θύματα οικειακής βίας: προστατεύονται εφόσον αναγκάζονται να εγκαταλείψουν την οικογενειακή εστία.

Η έναρξη της πρώτης στα χρονικά ευρωπαϊκής εκστρατείας πληροφόρησης όσον αφορά τη βία κατά των γυναικών, για την οποία διατέθηκε το ποσόν των 2,5 εκατ. ευρώ, έγινε με τη διακήρυξη της Επιτροπής ενώπιον του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, στις 8 Μαρτίου 1999. Η εκστρατεία αυτή είχε αρχικά σχεδιαστεί από την επιτροπή του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τα δικαιώματα των γυναικών και αποτελούσε πρώτιστη προτεραιότητα των ΜΚΟ για τις γυναίκες. Η εκστρατεία είναι διάρκειας ενός έτους, έχει την έντονη υποστήριξη της Επιτροπής και θα ολοκληρωθεί το Μάιο του 2000 στη Λισσαβόνα.

²⁶ Ευρωπαϊκό στρογγυλό τραπέζι, Βρυξέλλες, 21-22 Ιανουαρίου 1999.
²⁷ COM (1999) 638 τελ., της 1.12.1999.

Με την υποστήριξη της Επιτροπής, η γερμανική Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης διοργάνωσε μια διάσκεψη με θέμα τη βία κατά των γυναικών, το Μάρτιο του 1999.²⁸ Στα πλαίσια μιας άτυπης συνεδρίασης των Υπουργών για τις ίσες ευκαιρίες, που έγινε στο Βερολίνο στις 14-15 Ιουνίου, η Επιτροπή δήλωσε ότι πρέπει ακόμη να γίνουν πολλά στον τομέα της βίας κατά των γυναικών, αναφέροντας τα ακόλουθα: παροχή υποστήριξης στις γυναίκες του Κοσόβου, ανάληψη ενεργειών με στόχο τους άνδρες, παροχή υποστήριξης σε ΜΚΟ που μεριμνούν για γυναίκες που έχουν υποστεί κακοποίηση και για τα παιδιά τους και παροχή υποστήριξης σε νέες κοπέλες και σε γυναίκες που τους έχει ασκηθεί βία. Η φινλανδική Προεδρία της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνέχισε τις προσπάθειες για την ευαισθητοποίηση όσον αφορά την άσκηση βίας σε γυναίκες, διοργανώνοντας μια διάσκεψη εμπειρογνομόνων για το θέμα αυτό.²⁹

Η καταπολέμηση της βίας κατά ατόμων με ειδικές ανάγκες ήταν το θέμα που επιλέχθηκε για τη διάσκεψη κατά την Ευρωπαϊκή Ημερίδα Ατόμων με Ειδικές Ανάγκες στις 3 Δεκεμβρίου 1999. Τονίσθηκε η ιδιαίτερη σημασία του θέματος για τις γυναίκες με ειδικές ανάγκες.

Στο Eurobarometer δημοσιεύτηκαν τα αποτελέσματα της έρευνας σχετικά με τις αντιλήψεις που υπάρχουν στην Ευρώπη όσον αφορά τη βία κατά των γυναικών, μιας από τις μεγαλύτερες διακρατικές μελέτες αυτού του είδους³⁰. Από τη μελέτη διαπιστώνεται ότι λίγοι μόνο Ευρωπαίοι διατείνονται ότι γνωρίζουν κάποιο θύμα βίας, αν και πιστεύουν ότι το πρόβλημα είναι εκτεταμένο. Αντίθετα από τις διαπιστώσεις της έρευνας, οι περισσότεροι Ευρωπαίοι πιστεύουν ότι η βία ασκείται στα θύματα περισσότερο από αγνώστους παρά από γνωστά τους άτομα.

Το Δεκέμβριο του 1999 το πρόγραμμα DAPHNE εγκρίθηκε για την περίοδο 2000-2003³¹. Το πρόγραμμα ευρίσκεται στην πρωτοπορεία του αγώνα για την εξασφάλιση της ισότητας των φύλων, καθόσον επιζητεί να προστατεύσει τις γυναίκες και τα κορίτσια που πέφτουν θύμα βίας. Θα εξακολουθήσει να υποστηρίζει αυτό το είδος δράσης στηριζόμενο στο εξής στην πρωτοβουλία DAPHNE³². Επιπλέον θα υποστηρίζει αιτήματα δημόσιων αρχών καθώς και οργανώσεων του ιδιωτικού τομέα. Θα έχουν επίσης πρόσβαση σ' αυτό οι υποψήφιοι χώρες και οι χώρες ΕΟΧ/ΕΖΕΣ και θα υποστηρίζονται πολυετείς δράσεις.

Η καταπολέμηση της εμπορίας γυναικών και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης εξακολούθησε το 1999 να κατέχει υψηλή θέση στο πολιτικό χρονοδιάγραμμα. Η πολιτική σ' αυτόν τομέα χαρακτηρίζεται από το ότι εστιάζεται στα θύματα εμπορίας και στην ανάγκη της συμμετοχής όλων των αρμόδιων προσώπων (πολιτομεακή προσέγγιση) για την καταπολέμηση αυτής της μορφής παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της ανθρώπινης αξιοπρέπειας. Οι ενέργειες του προγράμματος STOP (1996-2000) εξακολούθησαν το 1999 για την υποστήριξη κατάρτισης, σχεδίων, σεμιναρίων, μελετών προσελκύοντας τη συμμετοχή σε ευρύτερη έκταση εταίρων επίσης και από τις υποψήφιες χώρες³³ και αφορούσε ενέργειες κατά της εμπορίας γυναικών και της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών. Τα συμπεράσματα του

²⁸ Διάσκεψη της γερμανικής Προεδρίας για τη βία κατά των γυναικών, Κολωνία, Γερμανία, 29-30 Μαρτίου 1999.

²⁹ Συνεδρίαση εμπειρογνομόνων για τη βία, Jyväskylä, Φινλανδία, 9.11.1999.

³⁰ Eurobarometer 51.0: αντιλήψεις για τη βία κατά των γυναικών, Γενική Διεύθυνση Εκπαίδευσης και Πολιτισμού, 1999.

³¹ Απόφαση του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου αριθ. 293/2000, ΕΕ L 34 της 9.2.2000.

³² COM(1999) 82, ΕΕ C 89 της 30.3.1999, σ. 42.

³³ Κοινή δράση 96/700 JHA, ΕΕ L 322 της 12.12.1996.

Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Tampere³⁴ έδωσαν έμφαση στην καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων. Η Επιτροπή ανήγγειλε³⁵ ότι θα προωθηθούν νομοθετικές προτάσεις σχετικά με κοινούς ορισμούς, καταγγελίες και κυρώσεις, συμπεριλαμβανομένου του θέματος των προσωρινών αδειών διαμονής για τα θύματα εμπορίας που είναι έτοιμα να καταθέσουν αποδεικτικά στοιχεία. Αναγγέλθηκε επίσης ότι θα προωθηθεί μια πρόταση για ένα ανανεωμένο πενταετές πρόγραμμα STOP με δυνατότητα συμμετοχής των υποψηφίων χωρών.

Στα πλαίσια του προγράμματος ODYSSEUS³⁶ σχετικά με την κατάρτιση, τις ανταλλαγές και τη συνεργασία στον τομέα του ασύλου, της μετανάστευσης και των εξωτερικών συνόρων, η Επιτροπή υποστήριξε σχέδια υπέρ των γυναικών προσφύγων και αιτουσών άσυλο.

Η Επιτροπή συμμετείχε στις εργασίες που διεξήγαγε η ΣΥΕΚ στον τομέα της εμπορίας των γυναικών από το 1999. Το θέμα εξετάστηκε ειδικά κατά τη συμπληρωματική συνεδρίαση για την ανθρώπινη διάσταση σε θέματα φύλου τον Ιούνιο του 1999, κατά την διάσκεψη ανασκόπησης της ΣΥΕΚ το Σεπτέμβριο του 1999 και στη διάσκεψη κορυφής της Κωνσταντινούπολης το Νοέμβριο του 1999 κατά την οποία προωθήθηκε ένα σχέδιο δράσης για το 2000 για δραστηριότητες προς καταπολέμηση της εμπορίας ανθρώπων.

Η συμμετοχή του ταξιδιωτικού και τουριστικού κλάδου στην καταπολέμηση του σεξουαλικού τουρισμού ενισχύθηκε με την ανακοίνωση της Επιτροπής για την εφαρμογή μέτρων για την καταπολέμηση του παιδεραστικού σεξουαλικού τουρισμού, κατά την περίοδο 1997-1998³⁷. Άμεσο επακόλουθο αυτής της ανακοίνωσης ήταν η σύσταση μιας ομάδας εμπειρογνομόνων σε θέματα επικοινωνίας, σε ευρωπαϊκό επίπεδο, για τη δημοσιοποίηση ενεργειών κατά του σεξουαλικού τουρισμού³⁸. Σήμερα υπάρχει η σαφής θέληση από πλευράς τουριστικού κλάδου για την αντιμετώπιση του θέματος και η επιθυμία υποστήριξης των προσπαθειών αυτών από την Επιτροπή³⁹.

³⁴ 15-16 Οκτωβρίου 1999

³⁵ COM(1999) 349, τελ. της 14.7.99. Θύματα αξιόποινων πράξεων - Προβληματισμός για πρότυπα και δράση.

³⁶ Κοινή δράση 98/244 JHA, ΕΕ L 99, 31.3.1998

³⁷ COM(1999) 262 τελ. της 26.5.1999.

³⁸ ΕΕ S 101 της 27.5.1999.

³⁹ Μελέτη της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, ΓΔ Επιχειρήσεις, σε συντονισμό της Strat and Com, Βρυξέλλες, που έγινε κατά τη διεθνή έκθεση τουρισμού στο Βερολίνο το Μάρτιο του 1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΙΣΟΤΗΤΑ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΠΑΣΧΟΛΗΣΗ

Σημαντική πρόοδος

Κατά τη σύντομη περίοδο των δύο ετών από την έναρξη της ευρωπαϊκής διαδικασίας για την απασχόληση, με τη σύνοδο κορυφής στο Λουξεμβούργο το 1997, η ισότητα γυναικών και ανδρών ενσωματώθηκε στην ημερήσια διάταξη της πολιτικής για την απασχόληση. Σήμερα είναι πλέον σαφές ότι η Ευρώπη χρειάζεται τις δεξιότητες, τις εμπειρίες και την ενεργό συμμετοχή των γυναικών, σε όλα τα επαγγέλματα, προκειμένου να ενισχυθεί η ανάπτυξη και η συνοχή της. Αρχικά, οι ίσες ευκαιρίες εισήχθησαν ως ένας από τους τέσσερις άξονες των ευρωπαϊκών κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση, για το έτος 1998, από κοινού με την απασχολησιμότητα, το επιχειρηματικό πνεύμα και την προσαρμοστικότητα. Η ανάγκη ενσωμάτωσης των ίσων ευκαιριών σε όλους τους άξονες των κατευθυντήριων γραμμών αναγνωρίστηκε από το Συμβούλιο και, στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση για το 1999, συμπεριλήφθηκε μια νέα κατευθυντήρια γραμμή που αφορούσε την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων⁴⁰. Κατ' αυτόν τον τρόπο έγινε πιο έντονη η δέσμευση της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσον αφορά την προώθηση των ίσων ευκαιριών. Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου που συνήλθε στο Ελσίνκι⁴¹, οι ίσες ευκαιρίες μεταξύ γυναικών και ανδρών επισημαίνονται ως τομέας που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής στα πλαίσια της αναδιάρθρωσης της αγοράς εργασίας.

Τα εθνικά σχέδια δράσης για την απασχόληση για το έτος 1999

Η Επιτροπή προέβη σε λεπτομερή αξιολόγηση των εθνικών σχεδίων δράσης για την απασχόληση για το έτος 1999, προκειμένου να διαπιστώσει το βαθμό στον οποίο κάθε κράτος μέλος συμμορφώθηκε με τους κοινούς στόχους που αναφέρονται στις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση. Παρ' ό,τι η αρχή της ισότητας των φύλων συνεκτιμήθηκε στα σχέδια δράσης για την απασχόληση για το 1999, η αρχή της ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων δεν εφαρμόστηκε από όλα τα κράτη μέλη.

Η κοινή έκθεση για την απασχόληση που εγκρίθηκε από το Συμβούλιο το Δεκέμβριο του 1999 παρέχει μια επισκόπηση της κατάστασης που επικρατεί στην Ευρωπαϊκή Ένωση και σε κάθε κράτος μέλος όσον αφορά την απασχόληση, όπως επίσης και μια ανάλυση των ΕΣΔ⁴². Βάσει αυτής της ανάλυσης, η Επιτροπή συνέταξε συστάσεις όσον αφορά την πολιτική απασχόλησης κάθε κράτους μέλους, οι οποίες στη συνέχεια εξετάστηκαν από το Συμβούλιο. Στις συστάσεις της, η Επιτροπή σημειώνει ότι απαιτείται περαιτέρω δράση για την εξάλειψη της διαφοράς μεταξύ των φύλων στην απασχόληση, στην ανεργία και στην αμοιβή, καθώς επίσης και για την αντιμετώπιση της ανισόρροπης εκπροσώπησης γυναικών και ανδρών σε όλους τους τομείς και τα επαγγέλματα και για τη βελτίωση της φροντίδας παιδιών και εξαρτώμενων προσώπων⁴³. Ο μεγάλος αριθμός συστάσεων για θέματα που αφορούν το φύλο

⁴⁰ Κατευθυντήρια γραμμή 20: Ψήφισμα του Συμβουλίου της 22.2.1999.

⁴¹ Συμπεράσματα της Προεδρίας, σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι, 10-11 Δεκεμβρίου 1999.

⁴² Εγκρίθηκε κατά την κοινή συνεδρίαση του ECOFIN και του Συμβουλίου Υπουργών Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων στις 29.11.99 και επικυρώθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο που συνήλθε στο Ελσίνκι στις 10.12.99.

⁴³ Σύσταση της Επιτροπής για συστάσεις του Συμβουλίου σχετικά με την εφαρμογή των πολιτικών των κρατών μελών για την απασχόληση COM(1999) 445 της 8.9.1999.

είναι ενδεικτικός της σημασίας που προσδίδει η Επιτροπή στις ίσες ευκαιρίες. Επισημαίνονται ιδιαίτερα τα ακόλουθα θέματα:

- η ανάγκη εξέτασης συστημάτων φορολογικών ελαφρύνσεων για την αντιμετώπιση του υψηλού επιπέδου ανεργίας και ανενεργίας·
- η σημασία αξιοποίησης της δυναμικής που προσφέρει για την απασχόληση ο τομέας των υπηρεσιών·
- η ανάγκη ανάπτυξης ειδικών μέτρων που θα αποσκοπούν στην αύξηση του ποσοστού συμμετοχής μεγαλύτερων σε ηλικία εργαζομένων.

Ο άξονας για την ισότητα των φύλων

- Η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων

Η προώθηση της προσέγγισης για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων και στους τέσσερις άξονες αποτελεί το κύριο νέο στοιχείο των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση για το 1999. Στα ΕΣΔ για το 1999, όλα τα κράτη μέλη είτε εφάρμοσαν είτε δήλωσαν την πρόθεσή τους να προωθήσουν την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων. Πολλά κράτη μέλη βρίσκονται ακόμη σε πρώιμο στάδιο αυτής της διαδικασίας. Στις περισσότερες περιπτώσεις, η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων αντικατοπτρίζεται στην ανάπτυξη νέων μεθόδων έρευνας, μέτρησης και ανάλυσης του αντικτύπου που έχουν τα μέτρα απασχόλησης για την ισότητα των φύλων. Όσον αφορά τον άξονα 1 (απασχολησιμότητα), οι προσεγγίσεις που υιοθετήθηκαν από τα κράτη μέλη συμπεριλαμβάνουν την παροχή θεσμικών δικαιωμάτων σχετικά με την πρόσβαση σε ενεργές πολιτικές για την αγορά εργασίας ή σε θετικά μέτρα για την εξασφάλιση ίσης πρόσβασης. Όσον αφορά τον άξονα 2 (επιχειρηματικό πνεύμα), η πλειοψηφία των κρατών μελών εφαρμόζει ειδικά μέτρα για την ενθάρρυνση του επιχειρηματικού πνεύματος στις γυναίκες. Στον άξονα 3 (προσαρμοστικότητα), ορισμένα κράτη μέλη αναφέρουν το ρόλο και τη συμβολή των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία ενσωμάτωσης της διάστασης των φύλων.

- Εξάλειψη των διακρίσεων στην αγορά εργασίας

Λίγα μόνο κράτη μέλη επικέντρωσαν τις προσπάθειές τους στη μείωση των διαφορών μεταξύ των φύλων όσον αφορά την ανεργία καθώς επίσης και στην αύξηση του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών. Η εξάλειψη των διακρίσεων στην αγορά εργασίας αντιμετωπίζεται από τα κράτη μέλη μέσω ενεργειών που εφαρμόζονται στα σχολεία και απευθύνονται σε μελλοντικά εισερχόμενους στην αγορά εργασίας όπως επίσης και σε γυναίκες που βρίσκονται ήδη στην αγορά εργασίας.

Η εξάλειψη των διακρίσεων στην αγορά εργασίας αποτελεί κύριο πολιτικό στόχο της κατευθυντήριας γραμμής 20. Τρία κράτη στα οποία παρατηρείται ένα πολύ υψηλό επίπεδο διαχωρισμού της αγοράς εργασίας - η Φινλανδία, η Σουηδία και η Δανία - έχουν θεσπίσει μέτρα για τη βελτίωση της κατάστασης. Η ποικιλομορφία στην εκπαίδευση, την κατάρτιση και στις επαγγελματικές επιλογές, η υποστήριξη θετικών ενεργειών και η εξάλειψη των εμποδίων για την απασχόληση των γυναικών αποτελούν μέσα για την αλλαγή της ισχύουσας κατάστασης.

- Διευκόλυνση της επανένταξης στην αγορά εργασίας

Στα ΕΣΔ για το 1999, τα μέτρα που αναφέρθηκαν από τα κράτη μέλη όσον αφορά αυτήν την κατευθυντήρια γραμμή περιορίζονται στο σύνολό τους στο θέμα του συνδυασμού της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, στην ανάπτυξη ενεργών πολιτικών για την αγορά εργασίας και στην αύξηση των προσπαθειών στον τομέα της κατάρτισης. Για το 2000, η κατευθυντήρια γραμμή παραμένει ίδια, αν και γίνεται ειδική αναφορά στα συστήματα φορολογίας και παροχών, τα οποία μπορεί να λειτουργήσουν ως αντικίνητρα για γυναίκες και άνδρες που σκέπτονται να επιστρέψουν στην αγορά εργασίας.

- Συνδυασμός της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή

Οι προσπάθειες για την προώθηση πολιτικών απασχόλησης που θα είναι φιλικές προς την οικογένεια διαφέρουν πολύ μεταξύ των κρατών μελών. Στη Σουηδία, οι εργαζόμενοι με μικρά παιδιά έχουν το δικαίωμα σε εργασία μερικού χρόνου. Αυτό σχεδιάζεται να εισαχθεί στη Γερμανία και στις Κάτω Χώρες. Σημαντικές προσπάθειες καταβάλλονται ή σχεδιάζονται από τα κράτη με ελλείψεις στον τομέα της φροντίδας των παιδιών (Γερμανία, Ελλάδα, Ιρλανδία, Κάτω Χώρες, Αυστρία, Πορτογαλία και ΗΒ). Η Σουηδία σχεδιάζει τη μείωση του κόστους για τη φροντίδα των παιδιών. Στο ΗΒ δίδεται έμφαση στα παιδιά προσχολικής ηλικίας. Λίγα κράτη μέλη αναφέρουν κέντρα φροντίδας ηλικιωμένων, ενώ από όλα τα ΕΣΔ απουσιάζουν συγκεκριμένες πρωτοβουλίες για τη φροντίδα όλων των άλλων εξαρτώμενων προσώπων.

Η Επιτροπή ενθάρρυνε τη συζήτηση και την ανταλλαγή απόψεων όσον αφορά το συνδυασμό της επαγγελματικής με την οικογενειακή ζωή, μέσω μιας σειράς σεμιναρίων που διοργάνωσε το ευρωπαϊκό δίκτυο "Οικογένεια και Εργασία" κατά τη διάρκεια του 1999. Η εισαγωγή της γονικής άδειας (βλ. κεφ. 4) συνδέεται όχι μόνο με την ισότητα των φύλων αλλά και με μια σειρά άλλων προβληματισμών, όπως η διατήρηση της οικογενειακής ζωής, η κατάσταση της αγοράς εργασίας, η μείωση των γεννήσεων και το συμφέρον του παιδιού. Στην Αυστρία π.χ., το 60% των μητέρων δεν επιστρέφουν στην εργασία τους ύστερα από την τελική περίοδο άδειας των 18 μηνών. Η αντίδραση των πατέρων στη γονική άδεια ήταν ιδιαίτερα καλή στις Κάτω Χώρες, όπου χορηγείται άδεια μετ' αποδοχών για τους εργαζόμενους στο δημόσιο τομέα. Στη Νορβηγία, στην Ιρλανδία και στην Αυστρία υπήρξαν ευρείες δημόσιες συζητήσεις σχετικά με την αμοιβή της παροχής φροντίδας, ως μέσον εξίσωσης των γονέων που εργάζονται εκτός σπιτιού με αυτούς που δεν εργάζονται.

- Κοινωνική ασφάλιση και φορολογικά αντικίνητρα

Παρ' ό,τι η κοινοτική νομοθεσία περί ισότητας έχει σημαντικό αντίκτυπο στη μείωση των διακρίσεων μεταξύ γυναικών και ανδρών στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, τα συστήματα κοινωνικής προστασίας εξακολουθούν να βασίζονται σε υποθέσεις όσον αφορά τον επαγγελματικό και τον οικογενειακό ρόλο γυναικών και ανδρών, οι οποίες δεν αντικατοπτρίζουν ενδεχομένως τη σημερινή πραγματικότητα. Αυτό μπορεί να επηρεάσει σημαντικά την ισότητα των ευκαιριών μεταξύ γυναικών και ανδρών, όσον αφορά την ωφέλεια στην πράξη από την κοινωνική προστασία, ακόμη και αν η ίση μεταχείριση εξασφαλίζεται στα πλαίσια του συστήματος⁴⁴. Τον Ιούλιο του 1999, στην ανακοίνωση της Επιτροπής "Συντονισμένη στρατηγική για τον εκσυγχρονισμό της κοινωνικής προστασίας", προτάθηκε μια νέα διαδικασία συντονισμού μεταξύ των κρατών μελών και της Επιτροπής, με

⁴⁴

Κοινωνική προστασία στην Ευρώπη 1999

στόχο τη βελτίωση και τον εκσυγχρονισμό των συστημάτων κοινωνικής προστασίας στην Ευρώπη⁴⁵. Στην ανακοίνωση αναφέρεται ότι το θέμα των φύλων αποτελεί ένα σημαντικό θέμα που διέπει όλους τους τομείς αυτής της προσπάθειας. Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 17ης Δεκεμβρίου 1999⁴⁶ προβλέπεται η σύσταση μιας ομάδας υπαλλήλων υψηλού επιπέδου από τα κράτη μέλη και την Επιτροπή, με την εντολή να αξιοποιήσει αυτές τις προτάσεις, τονίζοντας ότι η ισότητα γυναικών και ανδρών πρέπει να ενσωματώνεται σε όλες τις δραστηριότητες τις ομάδας.

Στις κατευθυντήριες γραμμές για το 1999 τονίζεται η ανάγκη αντιμετώπισης φορολογικών ρυθμίσεων και παροχών που λειτουργούν ως αντικίνητρα στη συμμετοχή των γυναικών στην απασχόληση. Η Επιτροπή, στις συστάσεις της ως προς την πολιτική απασχόλησης των κρατών μελών, της 8ης Σεπτεμβρίου 1999, εφιστά την προσοχή στην έλλειψη πρωτοβουλιών εκ μέρους των κρατών μελών όσον αφορά το θέμα αυτό.

Υπουργικές διασκέψεις για την υποστήριξη της ισότητας των φύλων στην απασχόληση

Για να διατηρηθούν σε υψηλό επίπεδο οι προσπάθειες που άρχισαν, λίγο μετά την ανακοίνωση του νέου "πακέτου για την απασχόληση το φθινόπωρο του 1999" από την Επιτροπή⁴⁷, διοργανώθηκε στο Ελσίνκι μια υπουργική διάσκεψη σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης με θέμα το φύλο και την απασχόληση. Η διάσκεψη αυτή διοργανώθηκε με την ευκαιρία της φινλανδικής Προεδρίας του Συμβουλίου και αποτέλεσε τη συνέχεια των άτυπων Συμβουλίων που συνήλθαν στο Μπέλφαστ (1998), στο Ίνσμπρουκ (1998) και στο Βερολίνο (1999). Η παρουσία μελών του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και ευρωπαϊκών κοινωνικών εταίρων προσέδωσε μεγαλύτερη βαρύτητα στη διάσκεψη. Στο Ελσίνκι υποβλήθηκαν εκτενή έγγραφα συζήτησης για την ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων και για θέματα φορολογίας και κοινωνικής ασφάλισης.

Η σημαντική και συνεχιζόμενη διαφορά αμοιβής μεταξύ των φύλων αποτέλεσε το αντικείμενο μιας χωριστής υπουργικής διάσκεψης, με θέμα την ίση αμοιβή και την οικονομική ανεξαρτησία ως βάση για την ισότητα των φύλων⁴⁸. Στη διάσκεψη επισημάνθηκε η ανάγκη νέων πρωτοβουλιών σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Ένωσης και κρατών μελών, τόσο για την επίτευξη διαφάνειας όσον αφορά τη μέση διαφορά αμοιβής μεταξύ γυναικών και ανδρών όσο και για την εφαρμογή της υφιστάμενης νομοθεσίας.

Κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση για το έτος 2000

Στις προτάσεις για τις κατευθυντήριες γραμμές για την απασχόληση για το έτος 2000⁴⁹ συνεκτιμούνται οι εμπειρίες από την ανάλυση των ΕΣΔ για το 1999. Για λόγους συνέπειας και συνέχειας των προσπαθειών και για να εξασφαλιστεί η εκπλήρωση των δεσμεύσεων που ανέλαβαν τα κράτη μέλη και οι κοινωνικοί εταίροι στα πλαίσια της διαδικασίας του Λουξεμβούργου, οι αλλαγές που έγιναν είναι ελάχιστες. Στον άξονα για τις ίσες ευκαιρίες έχει γίνει μια μικρή αλλαγή για την αποσαφήνιση της κατευθυντήριας γραμμής 22, σχετικά με τη διευκόλυνση της επανένταξης στην αγορά εργασίας. Οι κατευθυντήριες γραμμές για το 2000 έτυχαν θετικής υποδοχής στη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι, στις 10

⁴⁵ COM(1999)347 τελ. της 14.7.1999.

⁴⁶ Συμβούλιο Αλειίας, Βρυξέλλες, 16-17.12.1999.

⁴⁷ Ισότητα των φύλων και πολιτική απασχόλησης, Ελσίνκι, 30 Σεπτεμβρίου και 1 Οκτωβρίου 1999.

⁴⁸ Διάσκεψη που διοργανώθηκε από τον Πρωθυπουργό της Σουηδίας και τους αρμόδιους για θέματα ισότητας Υπουργούς, 2-4 Νοεμβρίου 1999.

⁴⁹ COM (1999) 442 της 8.9.1999.

Δεκεμβρίου 1999, όπως και η κοινή έκθεση για την απασχόληση, η οποία εγκρίθηκε⁵⁰. Η συνεχιζόμενη ύπαρξη μιας μεγάλης διαφοράς μεταξύ των φύλων στα ποσοστά απασχόλησης δείχνει ότι υπάρχει μεγάλο περιθώριο αύξησης του ποσοστού απασχόλησης των γυναικών στην πλειοψηφία των κρατών μελών. Οι εμπειρίες των τελευταίων ετών ενισχύουν την πεποίθηση ότι οι πολιτικές για την αύξηση της απασχόλησης των γυναικών αποτελούν το κλειδί για την αύξηση του ποσοστού απασχόλησης σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση.

Ισότητα των φύλων στο δημόσιο τομέα

Ο δημόσιος τομέας, συμπεριλαμβανομένων των κοινοτήτων, των περιφερειών και των δήμων, απασχολεί ένα σημαντικό αριθμό γυναικών στην Ευρωπαϊκή Ένωση: το 44% των εργαζόμενων γυναικών απασχολείται στο δημόσιο τομέα, έναντι 22% των ανδρών. Επομένως, ο δημόσιος τομέας μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην προώθηση των ίσων ευκαιριών. Το 1999, η πλατφόρμα εργοδοτών του Συμβουλίου Δήμων και Περιφερειών της Ευρώπης και η ευρωπαϊκή ομοσπονδία δημόσιων υπηρεσιών υπέγραψαν κοινή διακήρυξη⁵¹ στην οποία αναφέρεται ότι *‘οι ίσες ευκαιρίες αποτελούν θέμα ζωτικής σημασίας για την τοπική αυτοδιοίκηση, όσον αφορά τη σύνθεση του εργατικού δυναμικού και το ρόλο των αρχών ως εργοδοτών’*. Στη διακήρυξη επισημαίνεται η ανάγκη ανάληψης πρωτοβουλιών για την καταπολέμηση της σεξουαλικής παρενόχλησης, την εφαρμογή της αρχής της ίσης αμοιβής για ίση εργασία και για την ενσωμάτωση των ίσων ευκαιριών στο επίκεντρο των μέτρων που λαμβάνονται στα πλαίσια της διαδικασίας εκσυγχρονισμού του δημόσιου τομέα.

Ο ρόλος των κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία για την απασχόληση

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο, οι κοινωνικοί εταίροι συμμετείχαν στην εφαρμογή των κατευθυντήριων γραμμών για την απασχόληση και την εκτίμηση της προόδου που επιτεύχθηκε. Η συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην προετοιμασία των εθνικών σχεδίων δράσης, με διάφορες μορφές, ενίσχυσε το ρόλο τους στη διαμόρφωση και την εφαρμογή της πολιτικής για την αγορά εργασίας σε εθνικό επίπεδο. Παρ’ όλα αυτά, στην κοινή έκθεση για την απασχόληση, η Επιτροπή επισημαίνει ότι χρειάζεται περαιτέρω ανάπτυξη.

Η συμφωνία πλαίσιο που συνάφθηκε από τους κοινωνικούς εταίρους για την εργασία ορισμένου χρόνου καθιστά σαφή το σημαντικό ρόλο που πρέπει να διαδραματίσουν αυτοί στα πλαίσια της στρατηγικής για την απασχόληση⁵².

Κατά τη διάρκεια της συνεδρίασης της μόνιμης επιτροπής για την απασχόληση, στις 11 Νοεμβρίου 1999, οι εκπρόσωποι των εργαζομένων επισήμαναν ότι πρέπει να προχωρήσει περισσότερο η ενσωμάτωση της αρχής της ισότητας γυναικών και ανδρών⁵³.

Έχει σημειωθεί πρόοδος σε ορισμένες κλαδικές επιτροπές, όπως για τα ταχυδρομεία και την κλωστοϋφαντουργία. Η επιτροπή κλαδικού διαλόγου για τις ταχυδρομικές υπηρεσίες συμφώνησε να συμπεριλάβει στο πρόγραμμα εργασίας της για το 2000 τη δημοσίευση ενός οδηγού ορθής πρακτικής στον τομέα των ίσων ευκαιριών. Στον κλάδο της

⁵⁰ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, Ελσίνκι, 10-11 Δεκεμβρίου 1999.

⁵¹ Διάσκεψη για τις ίσες ευκαιρίες στο δημόσιο τομέα, 8.3.1999, Βρυξέλλες.

⁵² Οδηγία του Συμβουλίου 1999/70/ΕΚ της 28ης Ιουνίου 1999 σχετικά με τη συμφωνία πλαίσιο για την εργασία ορισμένου χρόνου που συνάφθηκε από τη CES, την UNICE και το CEEP, ΕΕ L175 της 10.7.1999.

⁵³ Συνεδρίαση της μόνιμης επιτροπής για την απασχόληση, 11.11.1999. Συμπεράσματα της Προεδρίας, 12640/99.

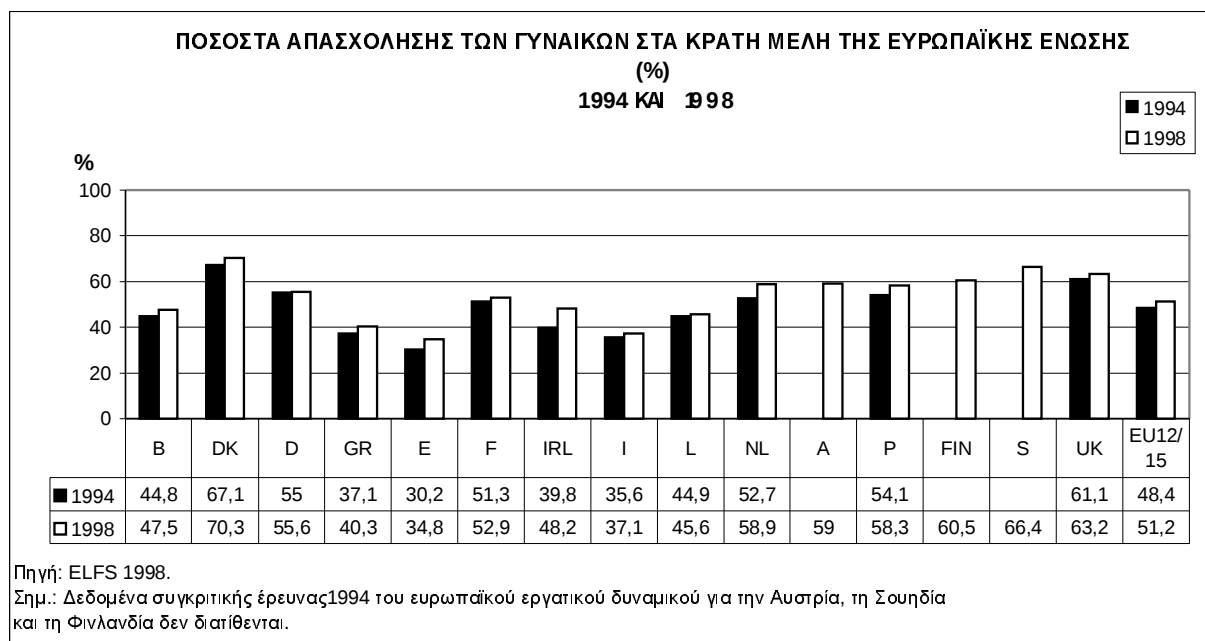
κλωστοϋφαντουργίας και των ειδών ένδυσης διεξάγεται μια μελέτη για τον εντοπισμό ορθών πρακτικών και την προώθηση της εφαρμογής τους. Οι εκπρόσωποι στον τομέα της ηλεκτρικής ενέργειας έχουν συμπεριλάβει στην κοινή εργασία τους μια ειδική δράση που αφορά τις επιπτώσεις στην εσωτερική αγορά ηλεκτρικής ενέργειας και τον αντίκτυπό τους στις γυναίκες.

Τάσεις στην απασχόληση κατά την περίοδο 1994-1998

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εξακολουθεί να υπολείπεται σημαντικά των ΗΠΑ και της Ιαπωνίας, των οποίων οι δείκτες απασχόλησης ανέρχονται στο 75%. Το συνολικό ποσοστό απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση σημείωσε μικρή αύξηση την περίοδο 1997-1998 (από 60% σε 61%), παραμένει όμως χαμηλότερο από το ποσοστό απασχόλησης του 1990 (63%). Αυτή η μικρή αύξηση σημαίνει ότι βρήκαν απασχόληση ακόμη 1,8 εκατ. άτομα. Πρόκειται για τη μεγαλύτερη ετήσια αύξηση από το 1990 και μετά και είναι διπλάσια από την αύξηση που σημειώθηκε το 1997. Στόχος είναι η αύξηση του συνολικού ποσοστού απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση από 61% που είναι σήμερα στο 70%. Σήμερα, τέσσερα μόνο κράτη μέλη, η Δανία, το ΗΒ, η Σουηδία και η Αυστρία διαθέτουν ποσοστά απασχόλησης της τάξης του 70%.

Παρά την ιδιαίτερη έμφαση που δόθηκε στην πολιτική απασχόλησης κατά την πενταετή περίοδο 1994-1998, το ποσοστό απασχόλησης στην Ευρωπαϊκή Ένωση αυξήθηκε μόνο κατά 1%. Πρόκειται για την περίοδο πριν από την ευρωπαϊκή στρατηγική για την απασχόληση. Η αύξηση αυτή οφείλεται ως επί το πλείστον στην αύξηση της απασχόλησης των γυναικών. Οι διαφορές μεταξύ των κρατών μελών είναι πολύ έντονες. Το υψηλό ποσοστό απασχόλησης στη Δανία, για παράδειγμα, αυξήθηκε κατά την περίοδο 1994-1998 τόσο στις γυναίκες όσο και στους άνδρες. Αντίθετα, την ίδια περίοδο στη Γερμανία το ποσοστό απασχόλησης σημείωσε πτώση, επηρεάζοντας εξίσου γυναίκες και άνδρες. Το ποσοστό απασχόλησης μειώθηκε και στη Σουηδία, όμως στην περίπτωση αυτή η μείωση στην απασχόληση των γυναικών είναι μικρότερη σε σχέση με αυτήν των ανδρών.

Πίνακας 1

Το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών σημείωσε την πλέον σημαντική αύξηση κατά την τετραετή περίοδο 1994-1998 στο Βέλγιο, τη Δανία, την Ελλάδα, την Ισπανία, την Ιρλανδία, τις Κάτω Χώρες, την Πορτογαλία και το ΗΒ (βλ. πίνακα 1). Σε ορισμένα κράτη μέλη που σημειώθηκε υψηλό ποσοστό αύξησης της απασχόλησης των γυναικών, το επίπεδο απασχόλησης των γυναικών ήταν παραδοσιακά χαμηλό. Σε δύο μόνο κράτη μέλη, την Ιταλία και την Ισπανία, το ποσοστό απασχόλησης των γυναικών το 1998 ήταν χαμηλότερο από 40%.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΠΡΩΘΗΣΗ ΤΗΣ ΙΣΟΡΡΟΠΗΣ ΕΚΠΡΟΣΩΠΗΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗ ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ ΛΗΨΗΣ ΑΠΟΦΑΣΕΩΝ

Ενίσχυση των δεσμεύσεων της ΕΕ

Η νέα Επιτροπή ξεκίνησε μια καινούργια προσπάθεια για την αντιμετώπιση των διαφορών μεταξύ των φύλων που εξακολουθούν να υφίστανται στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Από την ανάληψη των καθηκόντων της, το Σεπτέμβριο του 1999, η νέα Επιτροπή τόνισε την πρόθεσή της να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην προώθηση της μεγαλύτερης συμμετοχής των γυναικών σε όλους τους σχετικούς φορείς, επιτροπές και ομάδες εμπειρογνομόνων όπου λαμβάνονται αποφάσεις, όπως επίσης και ότι προτίθεται να υποβάλει πρόταση απόφασης για την πιο ισόρροπη σύνθεση των επιτροπών και των ομάδων εμπειρογνομόνων.

Πέντε από τα 20 μέλη της Επιτροπής είναι γυναίκες, οι οποίες διαχειρίζονται τα σημαντικά χαρτοφυλάκια της αντιπροέδρου της Επιτροπής, των σχέσεων με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, της απασχόλησης και των κοινωνικών υποθέσεων, των μεταφορών και της ενέργειας, της εκπαίδευσης και του πολιτισμού, του προϋπολογισμού και του περιβάλλοντος. Από τις θέσεις στα γραφεία των Επιτρόπων, το 40% καλύφθηκε από γυναίκες. Στα πλαίσια της πρώτης φάσης της εσωτερικής στρατηγικής αναδιάρθρωσης, η Επιτροπή δεσμεύτηκε ρητώς για τη βελτίωση της αναλογίας των γυναικών κατά την κάλυψη ανώτερων θέσεων κατά το 1999. Για πρώτη φορά στα χρονικά, το 1999 διορίστηκε γυναίκα ως μια από τους 15 δικαστές του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου. Γυναίκα διορίστηκε επίσης στο Ελεγκτικό Συνέδριο, από τα 15 μέλη του οποίου τώρα πλέον δύο είναι γυναίκες.

Το 1999, τα κράτη μέλη, από κοινού με την Ισλανδία, τη Νορβηγία και το Λίχτενσταϊν, υπέβαλαν εκθέσεις για την εφαρμογή της σύστασης του Συμβουλίου (96/694/ΕΚ) της 2ας Δεκεμβρίου 1996 για την ισόρροπη συμμετοχή γυναικών και ανδρών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Η σύσταση απαιτεί τη θέσπιση μιας ολοκληρωμένης στρατηγικής για την προώθηση της ισόρροπης συμμετοχής γυναικών και ανδρών, συμπεριλαμβανομένης της κινητοποίησης των κυριότερων παραγόντων, τη συλλογή στοιχείων και παραδειγμάτων ορθής πρακτικής και την προώθηση της ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων σε όλα τα επίπεδα κυβερνητικών φορέων και επιτροπών.

Στην έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή διαπιστώνεται ότι η υποεκπροσώπηση των γυναικών στην πολιτική, τη δημόσια διοίκηση και, κυρίως, στον ιδιωτικό τομέα αποτελεί μόνιμο φαινόμενο και η αντιμετώπισή του απαιτεί μακροπρόθεσμες προσπάθειες και πολυδιάστατες στρατηγικές. Η έκθεση θα υποβληθεί στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, στο Συμβούλιο και στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή στις αρχές της άνοιξης του έτους 2000.

Μια σημαντική εκδήλωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης με θέμα τη συμμετοχή των γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων ήταν η διάσκεψη "Γυναίκες και άνδρες στην εξουσία", που διοργανώθηκε στο Παρίσι το 1999. Η διάσκεψη έγινε υπό την αιγίδα της γαλλικής κυβέρνησης και σε αυτήν συμμετείχαν εκπρόσωποι ευρωπαϊκών οργάνων, εθνικών και περιφερειακών κοινοβουλίων και κυβερνήσεων, εκπρόσωποι του επιχειρηματικού κόσμου, κοινωνικοί εταίροι και ΜΚΟ. Η διάσκεψη του Παρισιού κατέληξε σε μια μεγαλόπνοη και ιδιαίτερης βαρύτητας διακήρυξη. Οι Υπουργοί των κρατών μελών, γυναίκες και άνδρες, στήριξαν με την πολιτική τους βαρύτητα τη διακήρυξη για μια "κοινωνία πρόνοιας, μια

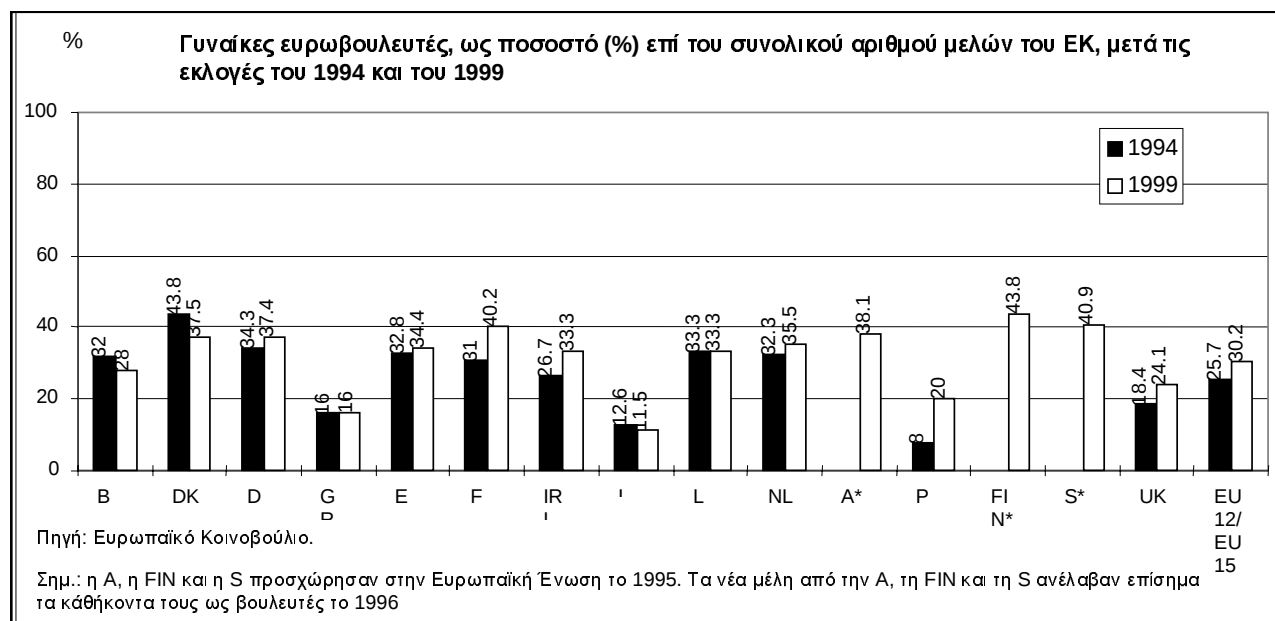
δυναμική κοινωνία, ένα όραμα για την Ευρώπη⁵⁴. Ένα από τα θετικά αποτελέσματα της διάσκεψης ήταν η συμφωνία μεταξύ των Υπουργών, αργότερα το ίδιο έτος, για τη θέσπιση κοινών δεικτών μέτρησης στην πολιτική διαδικασία λήψης αποφάσεων⁵⁵.

Οι γυναίκες στις εκλογές του 1999 για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο

Από το 1984 και μετά, σε κάθε εκλογή για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, η εκπροσώπηση των γυναικών αυξανόταν συνεχώς. Μετά τις εκλογές του 1994, οι γυναίκες αντιστοιχούσαν στο 25,7% του συνολικού αριθμού των μελών του Κοινοβουλίου. Η τάση αυτή συνεχίστηκε και στις εκλογές του 1999, οι οποίες έγιναν τον Ιούνιο (βλ. πίνακα 2). Ακόμη και σήμερα όμως, παρ' ό,τι το ποσοστό τους ανέρχεται στο 30,2%, οι γυναίκες εξακολουθούν να υποεκπροσωπούνται στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Η διακύμανση μεταξύ κρατών μελών είναι εντυπωσιακή. Τρεις χώρες - η Γαλλία, η Φινλανδία και η Σουηδία - διαθέτουν σήμερα ποσοστό γυναικών ευρωβουλευτών που υπερβαίνει το 40%. Η Ελλάδα και η Ιταλία εξακολουθούν να παρουσιάζουν χαμηλό ποσοστό εκπροσώπησης γυναικών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

Πίνακας 2

Φθάνοντας στις εκλογές του 1999, καταβλήθηκαν προσπάθειες σε διάφορα επίπεδα για την προώθηση της ισόρροπης εκπροσώπησης γυναικών και ανδρών στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. Βάσει της εμπειρίας από την επιτυχημένη εκστρατεία πληροφόρησης του 1994 *'Ψήφος για την ισόρροπη εκπροσώπηση στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο'*, η Επιτροπή προετοίμασε κατά τη διάρκεια των εκλογικών εκστρατειών του 1999 ένα φυλλάδιο για μαζική διακίνηση, όπως επίσης και ένα "εκλογικό πακέτο" που διατέθηκε δωρεάν σε όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς.

⁵⁴ Διακήρυξη του Παρισιού, 17 Απριλίου 1999.

⁵⁵ Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 22.10.1999.

Το είδος του εκλογικού συστήματος που εφαρμόζεται σε επίπεδο κράτους μέλους επηρεάζει το ποσοστό των εκλεγόμενων γυναικών και την εκπροσώπησή τους στη διαδικασία λήψης αποφάσεων⁵⁶. Το 1999, η εισαγωγή ενός νέου συστήματος αναλογικής εκπροσώπησης με πολλαπλές έδρες στο Ηνωμένο βασίλειο και η χρήση καταλόγων με εναλλασσόμενους γυναίκες και άνδρες υποψήφιους από γαλλικά και γερμανικά κόμματα είχαν θετική επίδραση στην εκπροσώπηση των γυναικών.

Για την άσκηση της προεδρίας κατά το πρώτο εξάμηνο της νέας κοινοβουλευτικής περιόδου (1999-2001) εκλέχτηκε γυναίκα, όμως είναι η μόνη μεταξύ των 14 αντιπροέδρων. Δύο από τους πέντε κοινοβουλευτικούς κοσμήτορες που εκλέχτηκαν οι δύο είναι γυναίκες. Το Κοινοβούλιο άλλαξε τον αριθμό και τη σύνθεση των μόνιμων επιτροπών. Από τις 17 νέες επιτροπές που συστάθηκαν, οι πέντε έχουν πλέον ως προέδρους γυναίκες⁵⁷.

Ισόρροπη εκπροσώπηση των φύλων στα εθνικά κοινοβούλια της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Με 54 εκλογές σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο σε 9 κράτη μέλη και με τις εκλογές για το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το 1999 ήταν ένα έτος αυξημένης ευαισθητοποίησης όσον αφορά την έλλειψη ισόρροπης εκπροσώπησης των φύλων στην πολιτική διαδικασία λήψης αποφάσεων. Κατά τη διάρκεια του 1999 διεξήχθησαν εθνικές εκλογές σε πέντε κράτη μέλη. Οι περιφερειακές αλλαγές άλλαξαν το πολιτικό τοπίο σχεδόν στα μισά κράτη μέλη - Αυστρία, Βέλγιο, Γερμανία, Ιταλία, Κάτω Χώρες, Ισπανία και ΗΒ. Η πρόοδος όμως που σημειώθηκε όσον αφορά την εκπροσώπηση των γυναικών ήταν ελάχιστη (βλ. πίνακα 3).

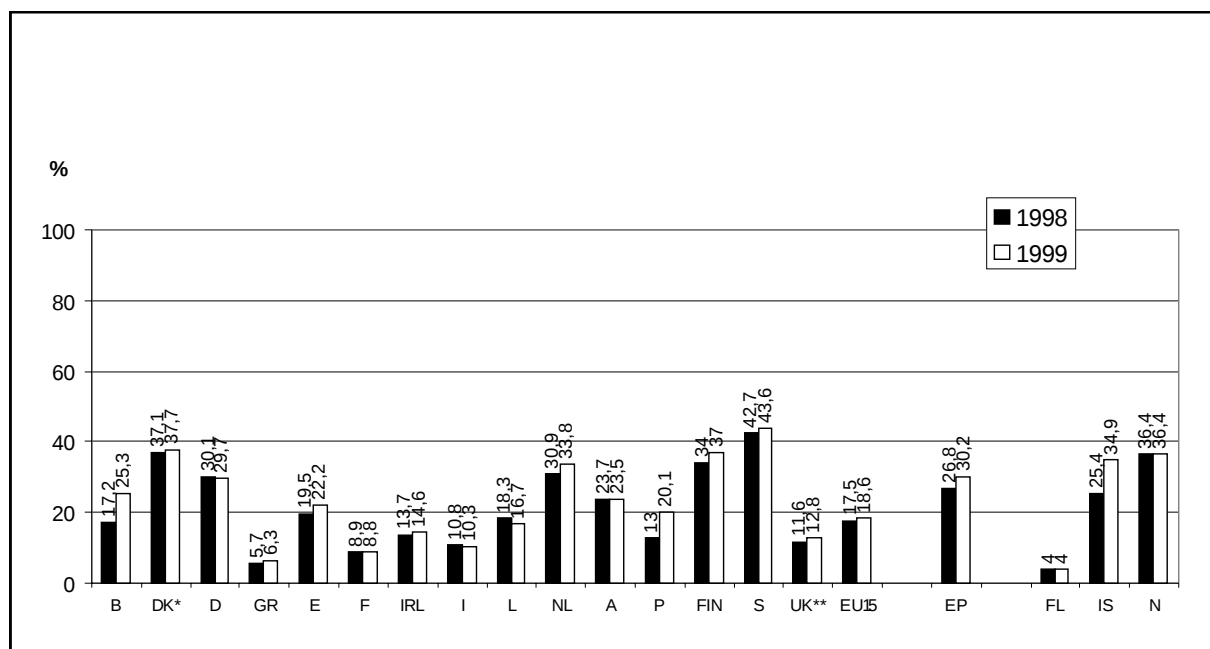
Το μέσο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια σε όλη την Ευρωπαϊκή Ένωση το 1999 έφθανε το 18,6%. Χρησιμοποιώντας συγκρίσιμες μεθόδους συλλογής στοιχείων, η μεταβολή του ετήσιου ποσοστού συμμετοχής των γυναικών ήταν χαμηλή πλην όμως σταθερή. Κατά την περίοδο 1997-1998 αυξήθηκε κατά 0,6% και κατά 1% την περίοδο 1998-1999.

⁵⁶ Βλ. Εκλογικά συστήματα στην Ευρώπη: αξιολόγηση του αντικτύπου για την ισότητα των φύλων, Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης και Κοινωνικών Υποθέσεων, Διοικητική μονάδα Δ/5.

⁵⁷ Διεύθυνση υπηρεσιών Τύπου και Οπτικοακουστικών Μέσων του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου.

Πίνακας 3

ΣΥΜΜΕΤΟΧΗ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ ΣΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΑ ΤΩΝ ΚΡΑΤΩΝ ΜΕΛΩΝ ΤΗΣ ΕΕ, ΣΤΟ ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΟ ΚΑΙ ΣΤΑ ΕΘΝΙΚΑ ΚΟΙΝΟΒΟΥΛΙΑ ΤΟΥ ΛΙΧΤΕΝΣΤΑΪΝ, ΤΗΣ ΙΣΛΑΝΔΙΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΝΟΡΒΗΓΙΑΣ (%) 1998 ΚΑΙ 1999

Πηγή: FrauenComputerZentrum Βερολίνο και Deuce. Στοιχεία για το 1998, ενημερωμένα τον Ιούνιο του 1998· τα στοιχεία για τη D και τη S ενημερώθηκαν το Σεπτέμβριο του 1998.

Τα στοιχεία για το 1999 ενημερώθηκαν τον Ιούνιο. Τα στοιχεία για τις E, F, IRL, P, A και UK ενημερώθηκαν το Νοέμβριο.

Σημ.: DK: Τα στοιχεία για την κάτω βουλή δεν περιλαμβάνουν 4 μέλη που εκλέχτηκαν στη Γροιλανδία και στα νησιά Φερόε. UK (στοιχεία για το 1999) Μία θέση κενή.

Εθνικές κοινοβουλευτικές εκλογές έγιναν στη Φινλανδία, το Βέλγιο, το Λουξεμβούργο, την Πορτογαλία, την Αυστρία και την Ισλανδία. Στη Φινλανδία, το Βέλγιο και την Πορτογαλία σημειώθηκε αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια, στις περιπτώσεις δε της Πορτογαλίας και της Ισλανδίας η αύξηση αυτή ήταν σημαντική. Στα κράτη μέλη που δεν έγιναν εκλογές, κατά την περίοδο 1998-1999 σημειώθηκαν μικρές μεταβολές - τόσο προς τα άνω όσο και προς τα κάτω - στο ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια. Σε επτά κράτη, η μεταβολή ήταν προς τα άνω. Στη Γερμανία, τη Γαλλία και την Ιταλία, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών σημείωσε ελαφρά πτώση. Παρά την ελάχιστη αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια, στα κράτη που υπάρχει γερουσία ή άνω βουλή η διαφορά στην εκπροσώπηση των φύλων σε αυτά τα νομοθετικά σώματα εξακολουθεί να είναι σημαντικά ευρύτερη, με το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών να ανέρχεται μόλις σε 11,3% το 1999.

Η εκπροσώπηση των γυναικών στις εθνικές κυβερνήσεις

Η αύξηση του αριθμού των γυναικών που συμμετέχουν στις εθνικές κυβερνήσεις είναι κάπως μεγαλύτερη και απεικονίζει τον αντίκτυπο του νέου τρόπου σκέψης για την πολιτική όσον αφορά την ισότητα των φύλων. Το ποσοστό των γυναικών που είναι μέλη κυβερνήσεων (υπουργοί και υφυπουργοί) αυξήθηκε από 21,9% σε 24,1% (1998-1999). Στο Βέλγιο, τη Φινλανδία και την Ισλανδία, η αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στα εθνικά κοινοβούλια αντικατοπτρίστηκε και στη σημαντική αύξηση του ποσοστού των γυναικών στις κυβερνήσεις αυτών των κρατών. Στην Πορτογαλία, το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στην κυβέρνηση σημείωσε ελαφρά πτώση. Στη Σουηδία, οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία στην εθνική κυβέρνηση (52,6%). Ο συνδυασμός δημιουργίας διακομματικών

ομάδων, ποσοστώσεων και εναλλαγής γυναικείων/ανδρικών καταλόγων στις εκλογές εξηγεί ως ένα βαθμό την ίση εκπροσώπηση των γυναικών στη σουηδική κυβέρνηση.

Σε περιφερειακό επίπεδο λήψης πολιτικών αποφάσεων φαίνεται να εδραιώνεται η πρόοδος που σημειώθηκε την τελευταία δεκαετία, αν και τα συνολικά ποσοστά προόδου τείνουν να είναι χαμηλότερα. Το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών σε περιφερειακά κοινοβούλια αυξήθηκε κατά 1,1%, από 27,8% σε 28,9% (1998-1999), ενώ το ποσοστό συμμετοχής σε περιφερειακές κυβερνήσεις παρέμεινε σταθερό (24,5%). Με μια προσεκτικότερη μελέτη διαπιστώνει κανείς μεγάλες διαφορές μεταξύ των κρατών μελών, με μείωση (γερμανικά ομόσπονδα κρατίδια) και αύξηση της συμμετοχής (βελγικές περιφέρειες).

Οι γυναίκες στις εργατικές ενώσεις

Η ευρωπαϊκή ομοσπονδία εργατικών ενώσεων δημοσίευσε τα αποτελέσματα μιας σημαντικής και εμπεριστατωμένης έρευνας που αφορούσε τη συμμετοχή των γυναικών στη διαδικασία λήψης αποφάσεων στις εργατικές ενώσεις - μέλη της ομοσπονδίας⁵⁸. Στη μελέτη διαπιστώνεται αισθητή αύξηση της συμμετοχής των γυναικών στους φορείς λήψης αποφάσεων των εργατικών ενώσεων σε όλη την Ευρώπη από 23% σε 28%, κατά την πενταετή περίοδο 1993-1998. Η αλλαγή αυτή σημειώθηκε τόσο στον αριθμό των μελών όσο και στη συμμετοχή σε επίπεδο αντιπροσωπειών σε συνέδρια, εκτελεστικών επιτροπών, συντονιστικών επιτροπών/προεδρείων κ.α.. Υπό το πρίσμα των συμπερασμάτων της μελέτης, η ETUC προετοίμασε ένα σχέδιο για την προώθηση της ισότητας στα πλαίσια της ομοσπονδίας και των ενώσεων-μελών της, με τρεις βασικούς στόχους: την εξασφάλιση της κατάλληλης εκπροσώπησης των γυναικών σε όλους τους φορείς συλλογικών διαπραγματεύσεων και λήψης αποφάσεων· την ενσωμάτωση της ισότητας των φύλων σε όλους τους τομείς της πολιτικής των εργατικών ενώσεων και την επίτευξη της ίσης αμοιβής.

⁵⁸

ETUC και Καθολικό Πανεπιστήμιο της Λουβένης, "The Second Sex of European Trade Unionism", Βρυξέλλες 1999.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΠΕΡΙ ΙΣΟΤΗΤΑΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ

Η συνθήκη του Άμστερνταμ

Με την έναρξη ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, την 1η Μαΐου 1999, η ισότητα ενσωματώθηκε στις θεμελιώδεις αρχές και τους στόχους της κοινοτικής νομοθεσίας.

Εκτός από το άρθρο 2, το άρθρο 3 αναφέρει ως υποχρέωση της Κοινότητας την εξάλειψη των ανισοτήτων και την προώθηση της ισότητας γυναικών και ανδρών στα πλαίσια όλων των δραστηριοτήτων της. Το άρθρο 13 παρέχει τη νομική βάση για "την ανάληψη κατάλληλης δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων" λόγω, μεταξύ άλλων, "φύλου ή γενετήσιου προσανατολισμού"⁵⁹. Το νέο άρθρο 137 επιτρέπει στο Συμβούλιο να ενεργεί με ειδική πλειοψηφία και αξιοποιώντας τη διαδικασία συναπόφασης με το Κοινοβούλιο, για τη θέσπιση μέτρων σχετικά με την ισότητα γυναικών και ανδρών, όσον αφορά τις ευκαιρίες στην αγορά εργασίας και τη μεταχείριση στην εργασία. Το άρθρο 141 (πρώην άρθρο 119) κατοχυρώνει τη νομολογία του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου στον τομέα της ίσης αμοιβής, προσθέτοντας την αναφορά στην εργασία της αυτής αξίας, ενώ το άρθρο 141(3) παρέχει μια νέα νομική βάση για τη θέσπιση νομοθεσίας στον τομέα των ίσων ευκαιριών και της ίσης μεταχείρισης σε θέματα απασχόλησης και επαγγέλματος.

Οδηγία για τη γονική άδεια: έκθεση εφαρμογής

Η οδηγία 96/34/ΕΚ⁶⁰ του Συμβουλίου της 3ης Ιουνίου 1996 σχετικά με τη γονική άδεια, προβλέπει ελάχιστη άδεια τριών μηνών για γυναίκες και άνδρες εργαζόμενους στην περίπτωση γέννησης ή υιοθέτησης παιδιού. Στην οδηγία ενσωματώνεται μια συμφωνία πλαίσιο για τη γονική άδεια που είχε συναφθεί από τους κοινωνικούς εταίρους σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Τα κράτη μέλη έπρεπε να εφαρμόσουν την οδηγία έως την 3η Ιουνίου 1998, ενώ στην Ιρλανδία και την Αυστρία δόθηκε μια πρόσθετη περίοδος έξι μηνών και ενός έτους αντίστοιχα. Η οδηγία εκδόθηκε βάσει του κοινωνικού πρωτοκόλλου και στη συνέχεια η εφαρμογή της επεκτάθηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο, το οποίο έπρεπε να εφαρμόσει την οδηγία έως τις 15 Δεκεμβρίου 1999⁶¹. Η Επιτροπή εξέτασε την εφαρμογή της οδηγίας στα κράτη μέλη και πρόκειται να δημοσιεύσει σχετική έκθεση στις αρχές του 2000.

Η Επιτροπή προχώρησε σε διαδικασίες επί παραβάσει κατά τριών κρατών μελών επειδή αυτά δεν της κοινοποίησαν τα μέτρα που θέσπισαν για την εφαρμογή της οδηγίας. Η Επιτροπή έχει κινήσει χωριστές διαδικασίες κατά εννέα κρατών μελών για μη ορθή εφαρμογή της οδηγίας.

Οδηγία για την άδεια μητρότητας: έκθεση εφαρμογής

Η έκθεση για την οδηγία 92/85/ΕΟΚ του Συμβουλίου της 19ης Οκτωβρίου 1992, σχετικά με την εφαρμογή μέτρων που αποβλέπουν στη βελτίωση της υγείας και της ασφάλειας κατά την εργασία των εγκύων, λεχόνων και γαλουχουσών εργαζομένων, εγκρίθηκε από την Επιτροπή το 1999⁶². Η προθεσμία μεταφοράς της οδηγίας στις εθνικές νομοθεσίες ήταν η 19η Οκτωβρίου 1994.

⁵⁹ Άλλοι τομείς αρμοδιότητας είναι η φυλετική ή εθνική καταγωγή, η θρησκεία ή οι πεποιθήσεις, η αναπηρία και η ηλικία.

⁶⁰ ΕΕ L 145 της 19.6.1996

⁶¹ Οδηγία 97/75/ΕΚ. ΕΕ L 010 της 16.1.1998

⁶² COM(1999)100 τελ. της 15.3.1999.

Βάσει των απαντήσεων που έλαβε από τα κράτη μέλη, η Επιτροπή κατέληξε στο συμπέρασμα ότι, γενικά, ο βαθμός συμμόρφωσης των κρατών μελών είναι υψηλός. Βέβαια, υπάρχουν διαφορές ανάμεσα στα κράτη μέλη, όπως στη διάρκεια της άδειας μητρότητας, η οποία ανάλογα το κράτος μπορεί να ανέρχεται σε 14 έως 28 εβδομάδες⁶³, το ποσοστό της μητρικής άδειας που είναι υποχρεωτική και το επίπεδο της χρηματικής αποζημίωσης. Κινήθηκαν διαδικασίες επί παραβάσει κατά πολλών κρατών μελών για προβλήματα που αφορούσαν την άδεια για λόγους υγείας και ασφάλειας, τις δύο εβδομάδες υποχρεωτικής άδειας μητρότητας και τη χρήση ενημερωτικών καταλόγων για την αξιολόγηση κινδύνων.

Παραπομπή υποθέσεων από τα κράτη μέλη προς το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο

Κατά τη διάρκεια του 1999, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εξέδωσε επτά αποφάσεις σε υποθέσεις που αφορούσαν την ίση αμοιβή και την ίση μεταχείριση γυναικών και ανδρών, ως απάντηση σε ερωτήματα που του είχαν υποβληθεί από εθνικά δικαστήρια. Με βάση το άρθρο 141 της συνθήκης εξακολουθεί να παράγεται νομολογία., η οποία διευρύνει την έννοια της διάκρισης λόγω φύλου σε θέματα ίσης αμοιβής όπως επίσης και το πεδίο εφαρμογής της αρχής της ίσης αμοιβής σε σχέση με την επιλογή συνεργατών και την αιτιολόγηση ανισοτήτων στις αμοιβές.

Ίση αμοιβή (Οδηγία του Συμβουλίου 75/117/ΕΟΚ)

Το Φεβρουάριο του 1999, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εξέδωσε μια σημαντική απόφαση που ερμήνευε την έννοια της έμμεσης διάκρισης, στα πλαίσια της παραπομπής από το ΗΒ της υπόθεσης *Seymour-Smith*⁶⁴. Στο Δικαστήριο υπεβλήθησαν ερωτήματα σχετικά, μεταξύ άλλων, με τον έλεγχο για έμμεση διάκριση και αντικειμενική αιτιολόγηση. Το Δικαστήριο επανέλαβε την προηγούμενη νομολογία του ότι εναπόκειται στα εθνικά δικαστήρια να αποφασίζουν κατά πόσον τα διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία δείχνουν ότι ένα σημαντικό μικρότερο ποσοστό γυναικών από ό,τι ανδρών μπορεί να ικανοποιήσει τη συγκεκριμένη απαίτηση. Έμμεση διάκριση μπορεί επίσης να εμφανισθεί με μικρότερη αλλά επίμονη και σχετικά σταθερή ανισότητα για μεγάλο χρονικό διάστημα. Ενώ το κράτος μέλος έχει ευρύ περιθώριο ευχέρειας για την επίτευξη των στόχων του κοινωνικής πολιτικής, αυτό δεν πρέπει να παρεμποδίζει την εφαρμογή μιας θεμελιώδους αρχής του κοινοτικού δικαίου όπως η ίση αμοιβή γυναικών και ανδρών.

Το ανώτατο περιφερειακό δικαστήριο της Βιέννης (*Oberlandesgericht*), υπέβαλε μια σειρά ερωτημάτων στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο σχετικά με την εφαρμογή της αρχής της ίσης αμοιβής που προβλέπει το άρθρο 141 και η οδηγία του Συμβουλίου 75/117/ΕΟΚ, στην υπόθεση *Angestellten-betriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse κατά Wiener Gebietskrankenkasse*⁶⁵. Το ερώτημα ήταν αν δύο ομάδες εργαζομένων (ψυχολόγοι και ιατροί που εργάζονται ως ψυχοθεραπευτές) που ασκούν φαινομενικά όμοιες εργασίες αλλά διαθέτουν διαφορετική κατάρτιση ή/και διαφορετική επαγγελματική ειδίκευση μπορεί να θεωρηθεί ότι εκτελούν την ίδια εργασία. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι, ενώ οι δύο ομάδες εκτελούν φαινομενικά όμοια εργασία, βασίζονται σε διαφορετικές γνώσεις και ειδικότητες

⁶³ Σύμφωνα με το άρθρο 8 της οδηγίας, η ελάχιστη επιτρεπόμενη άδεια μητρότητας ανέρχεται σε 14 εβδομάδες.

⁶⁴ Υπόθεση C-167/97, *Regina κατά Secretary of State for Employment, ex parte Nicole Seymour-Smith και Laura Perez*. [1999] ΣΝΔ 1-0623.

⁶⁵ Υπόθεση C-309/97, *Angestellten-betriebsrat der Wiener Gebietskrankenkasse κατά Wiener Gebietskrankenkasse*. Απόφαση της 11ης Μαΐου 1999.

και ως εκ τούτου δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εκτελούν την ίδια εργασία, στο πνεύμα του άρθρου 141.

Μια άλλη υπόθεση που παρέπεμψε η Αυστρία ήταν η *Gruber κατά Silhouette International*.⁶⁶ Η κ. Gruber υποχρεώθηκε να σταματήσει να εργάζεται προκειμένου να φροντίσει τα παιδιά της, λόγω έλλειψης υπηρεσιών φροντίδας των παιδιών. Κατά την αποχώρησή της έλαβε μικρότερο ποσό αποζημίωσης από αυτό που λαμβάνουν εργαζόμενοι που παραιτούνται για λόγους που συνδέονται με την απασχόλησή τους ή με τη συμπεριφορά του εργοδότη. Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο έκρινε ότι αυτό δεν είναι σωστό, αφού δεν μπορεί να γίνει σύγκριση των εργαζομένων που παραιτούνται για λόγους που συνδέονται με την επιχείρηση, αλλά μπορούν όμως να συνεχίσουν να εργάζονται, με τους εργαζόμενους που παραιτούνται προκειμένου να φροντίσουν τα παιδιά τους.

Το δικαστήριο επίλυσης εργατικών διαφορών (Conseil de Prud'hommes) της Χάβρης παρέπεμψε στο ΔΕΚ για την έκδοση προδικαστικής απόφασης την υπόθεση *Oumar Dabo Abdoulaye και άλλων κατά Régie Nationale des Usines Renault SA*.⁶⁷ Ορισμένοι άνδρες εργαζόμενοι προσέβαλαν τα επιδόματα μητρότητας που καταβλήθηκαν σε γυναίκες εργαζόμενες, καταγγέλλοντας τον εργοδότη τους, την εταιρεία Renault, για διάκριση λόγω φύλου. Το Δικαστήριο αποφάσισε ότι τα επιδόματα αυτά εμπίπτουν στο πεδίο εφαρμογής του άρθρου 141 και ότι το εν λόγω άρθρο δεν αποκλείει την καταβολή ειδικών επιδομάτων σε γυναίκες, τα οποία προβλέπονται για την αντιστάθμιση των μειονεκτημάτων που προκύπτουν για τις εν λόγω εργαζόμενες λόγω της απουσίας τους από την εργασία.

Μια σημαντική απόφαση εκδόθηκε από το ΔΕΚ στην υπόθεση *Andrea Krüger κατά Kreiskrankenhaus Ebersberg*,⁶⁸ που παρέπεμψε Δικαστήριο Εργατικών Υποθέσεων (Arbeitsgericht) του Μονάχου. Το ΔΕΚ επιβεβαίωσε ότι το επίδομα που καταβάλλεται στο τέλος του χρόνου στον εργαζόμενο, σύμφωνα με το νόμο ή με συλλογική σύμβαση, αφορά την απασχόληση του εργαζόμενου και ως εκ τούτου αποτελεί "αμοιβή" στο πνεύμα του άρθρου 141. Η νομολογία του ΔΕΚ καθιστά σαφές ότι το άρθρο 141 καλύπτει περιπτώσεις άμεσης και έμμεσης διάκρισης. Παρ' ό,τι η γερμανική σύμβαση εξαιρεί από το πεδίο εφαρμογής των διατάξεων της άτομα σε θέσεις εργασίας "ήσσονος σημασίας", αυτό δεν μπορεί να αλλάξει την υποχρεωτική φύση του άρθρου 141 της συνθήκης ΕΚ. Το ΔΕΚ, στην υπόθεση *Susanne Lewen κατά Lothar Denda*,⁶⁹ έκρινε ότι η άρνηση καταβολής του επιδόματος Χριστουγέννων σε γυναίκα εργαζόμενη επειδή αυτή βρισκόταν σε άδεια μητρότητας για κάποιο χρονικό διάστημα κατά τη διάρκεια του έτους αποτελεί διάκριση όσον αφορά την αμοιβή, εφόσον το επίδομα αποτελεί αμοιβή για την επίδοση του εργαζόμενου κατά το παρελθόν.

Η αρχή της ίσης μεταχείρισης

Η οδηγία για την ίση μεταχείριση (οδηγία του Συμβουλίου 76/207/ΕΟΚ⁷⁰), επιτρέπει ορισμένες αποκλίσεις από το άρθρο 2. Τα κράτη μέλη παρέπεμψαν στο ΔΕΚ υποθέσεις οι οποίες αφορούσαν την εξαίρεση γυναικών από τις υπηρεσίες του στρατού, όπως η υπόθεση

⁶⁶ Υπόθεση C-249/97 *Gabriel Gruber κατά Silhouette International Schmied Gmb and Co. KG*, απόφαση της 14ης Σεπτεμβρίου 1999.

⁶⁷ Υπόθεση C-218/98 *Oumar Dabo, Abdoulaye και άλλων κατά Régie Nationale des Usines Renault SA*, απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 1998.

⁶⁸ C-281/97 *Andrea Krüger κατά Kreiskrankenhaus Ebersberg*, απόφαση της 9ης Σεπτεμβρίου 1999.

⁶⁹ Υπόθεση C-333/97, *Susanne Lewen κατά Lothar Denda*, απόφαση της 21ης Οκτωβρίου 1999.

⁷⁰ ΕΕ L 39 της 14.2.1976

*Angela Maria Sirdar κατά Army Board and Secretary of State for Defence.*⁷¹ Η κ. Sirdar απασχολείτο ως μαγειρίσσα στο βρετανικό στρατό, απολύθηκε όμως ως υπεράριθμη το 1994. Το ΔΕΚ έκρινε ότι η απόκλιση για λόγους δημόσιας ασφάλειας δεν μπορεί να εφαρμόζεται γενικά σε άλλους τομείς της συνθήκης και ότι η απασχόληση στις υπηρεσίες του στρατού καλύπτεται από την αρχή της ίσης μεταχείρισης. Παρ' όλα αυτά, το ΔΕΚ απεφάνθη ότι η εξαίρεση των γυναικών από την υπηρεσία σε ειδικές μάχιμες μονάδες δεν αντίκειται σε αυτήν την αρχή.

Στην υπόθεση *Kreil*⁷², το Δικαστήριο έκρινε ότι ο γενικός αποκλεισμός, σύμφωνα με το γερμανικό δίκαιο, γυναικών από όλες τις στρατιωτικές θέσεις που συνεπάγονται τη χρήση όπλων αντιβαίνει στην οδηγία 76/207/ΕΟΚ. Η άρνηση της απασχόλησης της κ. Kreil στην υπηρεσία ηλεκτρονικής συντήρησης του στρατού ήταν επομένως παράνομη.

Η οδηγία για την υποχρεωτική κοινωνική ασφάλιση (οδηγία του Συμβουλίου 79/7/ΕΟΚ⁷³) επιτρέπει στα κράτη μέλη να προβλέπουν αποκλίσεις όσον αφορά την ηλικία συνταξιοδότησης. Βέβαια, η απόκλιση πρέπει να είναι αυστηρά περιορισμένη, το δε Δικαστήριο έκρινε στην υπόθεση *The Queen κατά Secretary of State for Social Security ex parte Taylor*,⁷⁴ ότι η νομοθεσία του Ηνωμένου Βασιλείου δεν μπορεί να αποκλίνει από την αρχή της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών στην περίπτωση της καταβολής επιδότησης καυσίμων σε συνταξιούχους.

Άλλες διαδικασίες επί παραβάσει

Εκτός από τις διαδικασίες επί παραβάσει που εφαρμόστηκαν λόγω της μη ορθής εφαρμογής των οδηγιών 92/85/ΕΟΚ για την εγκυμοσύνη και τη μητρότητα και 96/34/ΕΚ για τη γονική άδεια, πρέπει ακόμη να αναφερθεί ότι η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει την επιβολή οικονομικών κυρώσεων στη Γαλλία, επειδή δεν εκτέλεσε την απόφαση του ΔΕΚ, της 13ης Μαρτίου 1997. Το ΔΕΚ απεφάνθη ότι η Γαλλία καταστρατηγούσε την αρχή της ίσης μεταχείρισης γυναικών και ανδρών, με τη διατήρηση στη νομοθεσία της της απαγόρευσης της νυχτερινής εργασίας για τις γυναίκες, όχι όμως και για τους άνδρες.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5: ΣΥΝΕΚΤΙΜΗΣΗ ΤΗΣ ΔΙΑΣΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΦΥΛΩΝ ΣΤΗΝ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ - ΕΞΩΤΕΡΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

Το 1999 σημειώθηκε σημαντική πρόοδος όσον αφορά την προώθηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών, στα πλαίσια των εξωτερικών σχέσεων. Στη διαδικασία για τη διεύρυνση της Ένωσης, όπως επίσης και στις πολιτικές της για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη συνεργασία για την ανάπτυξη, η Ένωση έδωσε ιδιαίτερη προσοχή στη συνεκτίμηση της διάστασης των φύλων, στα πλαίσια των εξωτερικών της σχέσεων. Κατά την ίδια περίοδο, οι ενέργειες που εφαρμόστηκαν από τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε συνέχεια της τέταρτης παγκόσμιας διάσκεψης του ΟΗΕ για τις γυναίκες και της πλατφόρμας δράσης, που

⁷¹ Υπόθεση C-273/97, *Angela Maria Sirdar κατά the Army Board and Secretary of State for Defence*, απόφαση της 26ης Οκτωβρίου 1999.

⁷² Υπόθεση C-285/98, *Tanja Kreil κατά Bundesrepublik Deutschland*, απόφαση της 11ης Ιανουαρίου 2000.

⁷³ ΕΕ L 6 της 10.1.1979.

⁷⁴ Υπόθεση C-382/98, *The Queen κατά Secretary of State for Social Security ex parte John Henry Taylor*, απόφαση της 16ης Δεκεμβρίου 1999.

έγιναν το 1995 στο Πεκίνο, επικεντρώθηκαν σε μια πενταετή επισκόπηση, γνωστή ως *Πεκίνο+5*.

Στο κεφάλαιο αυτό εξετάζεται η πρόοδος που έχει επιτευχθεί στα πλαίσια της διαδικασίας διεύρυνσης, στα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών παγκοσμίως και στη συνέχεια του Πεκίνου. Πληροφορίες σχετικά με την πολιτική της συνεργασίας για την ανάπτυξη περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο 1 (η ενσωμάτωση της διάστασης των φύλων και ειδικές ενέργειες) αυτής της έκθεσης.

Ισότητα των φύλων στη διαδικασία διεύρυνσης

Η ισότητα των φύλων αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της διαδικασίας διεύρυνσης. Σήμερα, στη διαδικασία ένταξης στην Ευρωπαϊκή Ένωση περιλαμβάνονται 13 υποψήφια κράτη⁷⁵. Εκτός από την Κύπρο, τη Μάλτα και την Τουρκία, υπάρχουν δέκα υποψήφια κράτη από την κεντρική και ανατολική Ευρώπη: η Βουλγαρία, η Δημοκρατία της Τσεχίας, η Εσθονία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία, η Πολωνία, η Ρουμανία, η Σλοβακία και η Σλοβενία. Τα υποψήφια κράτη πρέπει κατά την ένταξή τους να έχουν επικυρώσει και εφαρμόσει όλη την ισχύουσα κοινοτική νομοθεσία σε όλους τους τομείς, συμπεριλαμβανομένων των οδηγιών για τις ίσες ευκαιρίες.

Η Επιτροπή, καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας διεύρυνσης, έχει τονίσει ότι δεν μπορεί ένα κράτος να γίνει μέλος της Ένωσης χωρίς να έχει εγγυηθεί ίσα δικαιώματα σε γυναίκες και άνδρες και χωρίς να διαθέτει τα νομικά μέσα για την επιβολή αυτών των δικαιωμάτων. Η διοργάνωση συνεδριάσεων ελέγχου, η διεξαγωγή διμερών συζητήσεων και η συμμετοχή των υποψήφιων κρατών σε ευρωπαϊκές διασκέψεις και σεμινάρια⁷⁶ βοήθησαν να αυξηθεί η ευαισθητοποίηση για το θέμα αυτό.

Η Δημοκρατία της Τσεχίας, η Σλοβενία, η Ουγγαρία, η Λιθουανία και η Ρουμανία συμμετέχουν ιδιαίτερα στο μεσοπρόθεσμο κοινοτικό πρόγραμμα δράσης για τις ίσες ευκαιρίες γυναικών και ανδρών (1996-2000), το οποίο είναι ανοιχτό στη συμμετοχή όλων των υποψήφιων κρατών. Η Ουγγαρία έχει εφαρμόσει σχέδια που αφορούν την κατάρτιση των ατόμων που ασκούν επάγγελμα νομικής φύσης και τη διάδοση δημοσιεύσεων σχετικά με το ευρωπαϊκό δίκαιο στην ουγγρική. Η διαδικασία ανάπτυξης συγκρίσιμων και εναρμονισμένων εκθέσεων για την κατάσταση των γυναικών και των ανδρών στις υποψήφιες χώρες αποτελεί το αντικείμενο έκθεσης της Eurostat⁷⁷. Στην έκθεση διαπιστώνεται ότι το ποσοστό ανεργίας των γυναικών ήταν υψηλότερο από αυτό των ανδρών στα περισσότερα από τα 10 κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης. Η Ουγγαρία, η Εσθονία, η Βουλγαρία, η Σλοβακία και η Λιθουανία αποτελούν εξαίρεση σε αυτό το θέμα.

Επισκόπηση της προόδου στον τομέα της ισότητας στα υποψήφια κράτη

Η επισκόπηση όσον αφορά τον κοινωνικό χάρτη, ο οποίος περιλαμβάνει και τις ίσες ευκαιρίες, συνεχίστηκε και κατά τη διάρκεια του 1999. Τα περισσότερα κράτη έχουν

⁷⁵ Συμπεράσματα της Προεδρίας, Σύνοδος του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στο Ελσίνκι, 10-11 Δεκεμβρίου 1999.

⁷⁶ Βλ. διάσκεψη 'Ίση αμοιβή και οικονομική ανεξαρτησία', 2-4 Νοεμβρίου 1999, Στοκχόλμη· σεμινάριο 'Ίσες ευκαιρίες στην απασχόληση', 18-21 Οκτωβρίου 1999, Ευρωπαϊκό ίδρυμα για τη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και εργασίας, Δουβλίνο· Ευρωπαϊκή διάσκεψη για τη συνέχεια που δόθηκε στην πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου, Βρυξέλλες, 3-4.2.2000.

⁷⁷ Eurostat, Επισκόπηση της απασχόλησης και της αγοράς εργασίας στα κράτη της κεντρικής και ανατολικής Ευρώπης, αριθ. 1, Ιούλιος 1999.

θεσπίσει σχετική νομοθεσία και δηλώνουν ότι θα τη θέσουν σε ισχύ κατά τη χρονική στιγμή της ένταξής τους. Η επισκόπηση έδειξε ότι σε όλες τις χώρες η ισότητα είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη. Εξακολουθούν όμως να υπάρχουν προβλήματα όσον αφορά την εξασφάλιση ίσης αμοιβής για ίδια εργασία, την ίση πρόσβαση στην εργασία, τη διαφήμιση που λαμβάνει υπόψη το φύλο, τη γονική άδεια για πατέρες και το βάρος απόδειξης. Η Επιτροπή παρακολουθεί από κοντά τις εξελίξεις και θα συνεχίσει να δίδει έμφαση στην εφαρμογή των νομικών αρχών.

Για την περίοδο 1998-1999 εκτιμήθηκε η πρόοδος που σημείωσαν οι υποψήφιες χώρες όσον αφορά την υιοθέτηση του *κοινοτικού κεκτημένου*⁷⁸, στον τομέα της οικονομικής και κοινωνικής συνοχής και συγκεκριμένα στην ισότητα μεταξύ γυναικών και ανδρών⁷⁹. Τα αποτελέσματα διαφέρουν, όμως η πρόοδος που έχει επιτευχθεί κατά το 1999 είναι σημαντική σε όλα τα κράτη. Η αρχή της ίσης μεταχείρισης είναι συνταγματικά κατοχυρωμένη στη Βουλγαρία, ενώ ετοιμάζεται και ειδική νομοθεσία. Η Κύπρος έχει προετοιμάσει ένα νέο σχέδιο νόμου περί ισότητας, Η Ουγγαρία έχει σημειώσει σημαντική πρόοδο στην εφαρμογή του νόμου περί ισότητας, αντιμετωπίζοντας το 1998 τρεις υποθέσεις διάκρισης λόγω φύλου. Η Μάλτα πρέπει να εισαγάγει διατάξεις για το βάρος απόδειξης, τους αυτοαπασχολούμενους, την άδεια μητρότητας και για την εξασφάλιση σε γονείς και των δύο φύλων το δικαίωμα επιστροφής στην ίδια θέση εργασίας μετά την περίοδο αδείας. Η Ρουμανία επικεντρώθηκε κατ' αρχήν σε ενέργειες για την εφαρμογή και τη βελτίωση των γνώσεων στον τομέα των ίσων δικαιωμάτων, των οικογενειακών δικαιωμάτων και της προστασίας έναντι άσκησης βίας στο σπίτι. Στη Δημοκρατία της Σλοβακίας συστάθηκε μια νέα Διεύθυνση ίσων ευκαιριών στο Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικών Υποθέσεων και Οικογενειακών Θεμάτων. Ενώ η Λετονία πρέπει ακόμη να θεσπίσει νομοθετικές πράξεις σε όλους τους τομείς της ισότητας, η Λιθουανία έχει θεσπίσει νόμο περί ίσης μεταχείρισης και έχει επεκτείνει το δικαίωμα γονικής αδείας και για τους άνδρες. Το πολωνικό κοινοβούλιο απέρριψε νόμο για την ίση μεταχείριση. Η κυβέρνηση της Σλοβενίας συνέταξε αναλυτικό σχέδιο νόμου για τις εργασιακές σχέσεις, που περιέχει διατάξεις για την έμμεση διάκριση.

Πρόωθηση των ανθρώπινων δικαιωμάτων των γυναικών παγκοσμίως

Τον Απρίλιο του 1999, δύο κανονισμοί για τα ανθρώπινα δικαιώματα, 975/99 και 976/99⁸⁰, εγκρίθηκαν από το Συμβούλιο και παρέχουν ένα περιεκτικό πλαίσιο για τις δραστηριότητες της ΕΕ περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Περιλαμβάνουν διάφορες αναφορές στην ισότητα ευκαιριών, στη μη διάκριση και στην προαγωγή των γυναικών στο άρθρο 2 αυτών. Οι κανονισμοί παρέχουν νομική βάση για την ευρωπαϊκή πρωτοβουλία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη δημοκρατία η οποία συγκεντρώνει σε ένα κεφάλαιο προϋπολογισμού τις γραμμές προϋπολογισμού για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Όλες αυτές οι διατάξεις αναφέρονται ρητά στις γυναίκες ως ομάδα στόχου και ορισμένες δράσεις χρηματοδοτήθηκαν το 1999 για την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών.

Στο πλαίσιο του διαλόγου ΕΕ/Κίνας για τα ανθρώπινα δικαιώματα, οργανώθηκε από κοινού από την φινλανδική προεδρία και την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ένα σεμινάριο στο Rovaniemi (Φινλανδία) στις 7-8 Σεπτεμβρίου 1999 με τίτλο «προοπτικές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων με ιδιαίτερη αναφορά στις γυναίκες». Το σεμινάριο ακολούθησε το πρώτο κινεζικό-ευρωπαϊκό σεμινάριο για τα δικαιώματα των γυναικών που οργανώθηκε στο Πεκίνο το 1998

⁷⁸ Αυτό αφορά την υπάρχουσα κοινοτική νομοθεσία και νομολογία.

⁷⁹ Τακτική έκθεση της Επιτροπής για την πρόοδο που σημειώνει κάθε υποψήφια χώρα στην πορεία της προς την ένταξη, έγγραφο σύνθεσης, COM(1999)500 της 13.10.1999.

⁸⁰ ΕΕ L 120 της 8ης Μαΐου 1999.

και απετέλεσε καινοτομία καθόσον η διάσταση φύλου ενσωματώθηκε σε όλα τα θέματα που συζητήθηκαν (οικονομικά και κοινωνικά δικαιώματα, δικαιώματα μειονοτήτων) και συγκέντρωσε εμπειρογνώμονες θεμάτων φύλου και ανθρωπίνων δικαιωμάτων).

Ενσωμάτωση της διάστασης του φύλου και εμπορικά θέματα

Στο πλαίσιο της προετοιμασίας της ενδεχόμενης έναρξης ενός νέου γύρου πολυμερών εμπορικών συνομιλιών μετά την υπουργική διάσκεψη της Παγκόσμιας Οργάνωσης Εμπορίου (ΠΟΕ) στο Seattle το 1999 και σύμφωνα με το γενικό στόχο της αειφόρου ανάπτυξης ως κεντρικό ορόσημο για αυτό το γύρο, η Επιτροπή διεξάγει μια Αξιολόγηση του Αντίκτυπου της δυνατότητας Αειφορίας⁸¹. Η αξιολόγηση αυτή χρησιμοποιεί έναν πυρήνα δεικτών αειφορίας και μετρά τον αντίκτυπο τον οποίο θα μπορούσαν να έχουν οι προτάσεις της ΕΕ σχετικά με διάφορα κριτήρια, συμπεριλαμβανομένης της ισότητας των φύλων. Με την πρόοδο της αξιολόγησης, η σχέση μεταξύ εμπορίου και θεμάτων φύλου μπορεί να γίνει σημαντική πτυχή της αξιολόγησης ορισμένων τομέων. Ευρεία δημόσια διαβούλευση, συνεπαγόμενη ιδιαίτερα τη συμμετοχή αναπτυξιακών ΜΚΟ και οργανώσεων με δράση στον τομέα του εμπορίου και των θεμάτων φύλου θα εξακολουθήσει καθ' όλη τη διάρκεια της αξιολόγησης του αντίκτυπου της δυνατότητας αειφορίας.

Η αναθεώρηση της πλατφόρμας δράσης του Πεκίνου

Στην τέταρτη παγκόσμια διάσκεψη του ΟΗΕ για τις γυναίκες, που έγινε στο Πεκίνο το Σεπτέμβριο του 1995, ζητήθηκε η αξιολόγηση της εφαρμογής της διακήρυξης 'Προοδευτικές Στρατηγικές για την Πορεία των Γυναικών προς το Έτος 2000' που είχε συμφωνηθεί το 1985. Η διάσκεψη του Πεκίνου έδωσε μια σημαντική ώθηση στις προσπάθειες για την υλοποίηση της ισότητας μεταξύ γυναικών και ανδρών. Στη διάσκεψη αυτή η τοποθέτηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ήταν σαφής, ομόφωνη και μεσολαβητική σε ορισμένες δύσκολες φάσεις της συζήτησης. Στη διάσκεψη επιβεβαιώθηκαν εκ νέου τα δικαιώματα των γυναικών ως ανθρώπινα δικαιώματα και κατεβλήθησαν προσπάθειες για την ενσωμάτωση της έννοιας της συνεκτίμησης της διάστασης των φύλων στην "πλατφόρμα δράσης" που συμφώνησε η διάσκεψη ως κύριο μέσο για την επίτευξη της ισότητας. Σε συνέχεια της διάσκεψης, το Συμβούλιο των Υπουργών ανέλαβε την ετήσια επισκόπηση της εφαρμογής της πλατφόρμας δράσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Επιτροπή έχει συντάξει εκθέσεις για τη συνέχεια που δόθηκε σε επίπεδο Κοινότητας, για τις συνόδους της επιτροπής του ΟΗΕ για τη θέση των γυναικών.

Κατόπιν πρόσκλησης της Επιτροπής, οι εκπρόσωποι των κρατών μελών της ΕΕ, του ΕΟΧ, των υποψήφιων κρατών, των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, διεθνών οργανώσεων, ενώσεων για την ισότητα των φύλων, κοινωνικών εταίρων και ΜΚΟ καθώς και ανεξάρτητοι εμπειρογνώμονες και ακαδημαϊκοί είχαν κοινή συνάντηση στις Βρυξέλλες προκειμένου να συζητήσουν τη συνέχεια που δόθηκε στη διάσκεψη του Πεκίνου⁸². Η διάσκεψη συνέβαλε στον περαιτέρω συντονισμό της τοποθέτησης της Ευρωπαϊκής Ένωσης στην ειδική σύνοδο της γενικής συνέλευσης του ΟΗΕ με τίτλο «Οι γυναίκες το 2000: ισότητα των φύλων, ανάπτυξη και ειρήνη για τον εικοστό πρώτο αιώνα», αναφέρεται εξ ολοκλήρου στο "Πεκίνο+5" (5-9 Ιουνίου 2000).

⁸¹ Η Επιτροπή έλαβε ως ορισμό της αειφόρου ανάπτυξης εκείνον που περιέχεται στην ατζέντα των ΗΕ για την ανάπτυξη (1997).

⁸² Η Επιτροπή προτίθεται να ετοιμάσει δημοσίευση πριν από τον Ιούνιο του 2000 σχετικά με τη συνέχιση της πλατφόρμας του Πεκίνου για δράση, σε επίπεδο ΕΕ, που θα περιλαμβάνει ένα τμήμα σχετικά με τα αποτελέσματα αυτής της διάσκεψης.

Εφαρμογή της πλατφόρμας δράσης από την Ευρωπαϊκή Ένωση

Η πλατφόρμα δράσης περιλαμβάνει το συγκεκριμένο προσδιορισμό της αποστολής στον τομέα της ισότητας, μια περιγραφή του παγκόσμιου πλαισίου, 12 στρατηγικούς τομείς ενδιαφέροντος και μια ανάλυση των θεσμικών και δημοσιονομικών ρυθμίσεων. Τον Οκτώβριο του 1998, ο ΟΗΕ εξέδωσε ένα ερωτηματολόγιο για την εφαρμογή στα κράτη μέλη του. Οι πληροφορίες που συλλέχθηκαν από τις απαντήσεις προς το ερωτηματολόγιο κατά τη διάρκεια του 1999 αποτελούν κύριο συστατικό στοιχείο της διαδικασίας επισκόπησης του Πεκίνου.

Από την επισκόπηση των εθνικών εκθέσεων των κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης διαπιστώνονται τα ακόλουθα:

- Το φάσμα των πρωτοβουλιών για την ισότητα διαφέρει πολύ. Όλα τα κράτη μέλη έχουν να παρουσιάσουν νέες νομοθεσίες, νέες ή βελτιωμένες θεσμικές ρυθμίσεις, αύξηση της χρηματοδότησης, διεξαγωγή έρευνας, διοργάνωση διασκέψεων, δημοσιεύσεις, παροχή υποστήριξης σε δραστηριότητες ΜΚΟ, εκστρατείες δημοσιοποίησης κ.α.
- Τα περισσότερα κράτη μέλη, αν όχι όλα, αξιοποίησαν την ευκαιρία για να εκθέσουν με ευθύτητα τους τομείς στους οποίους δεν επέτυχαν τους στόχους τους καθώς και τα εμπόδια που δημιουργούνται από τις ιδιαίτερες συνθήκες που επικρατούν στην επικράτειά τους.
- Όλα τα κράτη μέλη επισημαίνουν την κρατική συγχρηματοδότηση σχεδίων στα πλαίσια του μεσοπρόθεσμου κοινοτικού προγράμματος δράσης για τις ίσες ευκαιρίες (1996-2000).
- Όλα τα κράτη μέλη διαθέτουν στατιστικές, όμως οι απαντήσεις τους δεν είναι εναρμονισμένες, καθιστώντας έτσι δύσκολη τη μεταξύ τους σύγκριση.

Η απάντηση της Επιτροπής στο ερωτηματολόγιο του ΟΗΕ⁸³ καλύπτει όλους τους τομείς ενδιαφέροντος και περιγράφει τον τρόπο με τον οποίο η Κοινότητα ανταποκρίνεται στις δεσμεύσεις που έχει αναλάβει στα πλαίσια της πλατφόρμας δράσης. Στην απάντηση υπογραμμίζεται η σημασία έναρξης ισχύος της συνθήκης του Άμστερνταμ, η οποία ενισχύει και προωθεί περαιτέρω την ισότητα των ευκαιριών στην Κοινότητα.

Από την ανάλυση των απαντήσεων των κρατών μελών στο ερωτηματολόγιο του ΟΗΕ διαπιστώνεται μια σειρά σημαντικών θεμάτων. Η αλλαγή των αντιλήψεων και των δομών με στόχο την ανάπτυξη ενός πνεύματος ισότητας αναγνωρίζεται ως μια λίαν μακροπρόθεσμη διαδικασία. Πολλά κράτη μέλη επισημαίνουν τις δυσκολίες σαφούς διαχωρισμού της χρηματοδότησης γυναικείων θεμάτων και του γενικού προϋπολογισμού για την υγεία και την εκπαίδευση. Η έκταση της συνεργασίας με τις ΜΚΟ για τις γυναίκες διαφέρει σημαντικά.

Όσον αφορά τους στρατηγικούς τομείς ενδιαφέροντος της πλατφόρμας δράσης του Πεκίνου, όλα τα κράτη μέλη παρείχαν εκτενείς και λεπτομερείς πληροφορίες για τη γυναίκα και την οικονομία. Ως δεύτερο αναφέρεται είτε το θέμα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης των γυναικών είτε η άσκηση βίας κατά των γυναικών. Συνολικά, ελάχιστη σημασία δόθηκε σε θέματα όπως οι κοπέλες και τα παιδιά, οι γυναίκες και το περιβάλλον και οι γυναίκες και οι ένοπλες διενέξεις. Προκαλεί έκπληξη η μικρή προσοχή που δόθηκε σε περιβαλλοντικά θέματα, αφού η δημόσια συζήτηση για περιβαλλοντικά θέματα είναι πολύ αναπτυγμένη στην

⁸³

Το ερωτηματολόγιο αναμένεται να διαβιβαστεί την άνοιξη του 2000.

Ευρωπαϊκή Ένωση. Πολλές νέες δομές, θεσμοί και σχέδια έχουν επηρεαστεί από την πλατφόρμα δράσης του Πεκίνου. Παραδείγματα υπάρχουν στο δεκαετή σχεδιασμό της πολιτικής για τη *χειραφέτηση*, των Κάτω Χωρών, στην έρευνα *βαρόμετρο των φύλων* της Φινλανδίας ή στην επισκόπηση της Δανίας για τις ενέργειες σχετικά με την ισότητα.

Η Ευρωπαϊκή Κοινότητα και τα κράτη μέλη διαδραμάτισαν ηγετικό ρόλο στην ανάπτυξη ενεργειών για την ισότητα κατά τα τελευταία πέντε έτη και είχαν σημαντική συνεισφορά στις εργασίες των Ηνωμένων Εθνών, τόσο άμεσα όσο και σε συνεργασία με άλλους διεθνείς οργανισμούς. Η πλήρης και κριτική εκτίμηση αυτής της συνεισφοράς θα γίνει κατά την τελική επισκόπηση, τον Ιούνιο του 2000 στη Νέα Υόρκη.